Markermeer - IJmeer
Natuurlijk ontwikkelen

Oostvaardersoevers

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

April 2020
Status: Definitief

Inhoud

1 Introductie project Oostvaardersoevers en de procedure milieueffectraportage (m.e.r.) 5

1.1 Het project Oostvaardersoevers 5

1.2 Betrokken partijen 7

1.3 De procedure 7

1.3.1 In drie stappen 7

1.3.2 Verkenning Oostvaardersoevers - waar staan we nu? 8

1.3.3 M.e.r.-procedure 9

1.4 Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) 9

1.4.1 Doel en inhoud NRD 9

1.4.2 Samenhang met Startbeslissing en Kennisgeving Participatie 9

1.4.3 Reageren? 9

1.5 Leeswijzer 10

2 Het Project Oostvaardersoevers 11

2.1 Voorgeschiedenis Oostvaardersoevers 11

2.2 Beschrijving van het plangebied en studiegebied 13

2.3 De opgaven 17

2.4 Doelen en meekoppelkansen 18

2.5 Uitgangspunten en randvoorwaarden 21

3 Onderzoeksalternatieven 22

3.1 Alternatieven in een MER 22

3.2 Proces naar de alternatieven 23

3.3 Beschrijving van de onderzoeksalternatieven 24

3.3.1 Alternatief 1: Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken 25

3.3.2 Alternatief 2: Concentreren 27

3.3.3 Alternatief 3: Verdelen

3.4 Samenvattend overzicht onderzoeksalternatieven 31

3.5 Mogelijkheden die niet nader worden onderzocht in de alternatieven 32

3.6 Afronding verkenningsfase: het Voorkeursalternatief 33

4 Inhoud en aanpak van het onderzoek 34

4.1 Wat staat er in een MER? 34

4.2 Beleid en wet- en regelgeving 35

4.3 Autonome ontwikkelingen/referentiesituatie 35

4.4 Effectbeschrijving en -beoordeling 37

4.4.1 Algemeen 37

4.4.2 Detailniveau passend bij de projectfase 37

4.4.3 Beoordelingskader doelbereik 37

4.4.4 Beoordelingskader omgevingseffecten 38

4.4.5 Toelichting beoordelingscriteria 40

5 Procedures en besluitvorming **43**
5.1 De wettelijke procedures om tot een besluit te komen 43
5.2 De (m.e.r-)procedure 44
5.3 Betrokken partijen 45

Bijlage 1 Bronnen **46**

Bijlage 2 Beleidskader, wet- en regelgeving **47**

Bijlage 3 Toponiemenkaart **53**

Bijlage 4 MIRT-systematiek **54**

Verantwoording

Titel
Oostvaardersoevers - Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Opdrachtgever
Rijkswaterstaat / Provincie Flevoland

Projectleider Combinatie Tauw-Sweco
Alex Hekman

Auteurs Combinatie Tauw-Sweco
Maartje van Ravesteijn
David Smit

Kenmerknummer
R003-1270704-WVW-V04-nda-NL

Zaaknummer
31145910

Status
Definitief

Datum
April 2020

Bijbehorende rapporten
Nota van Antwoord zienswijze Startbeslissing Oostvaardersoevers (datum 25 maart 2020)
Rapport Ideeën en Oplossingsrichtingen (datum 8 april 2020)

1 Introductie project Oostvaardersoevers en de procedure milieueffectraportage (m.e.r.)

Dit hoofdstuk vormt een inleiding op het project Oostvaardersoevers. In dit hoofdstuk wordt beschreven waarom dit project van belang is, welke stappen worden doorlopen, welke partijen betrokken zijn en wat een m.e.r.-procedure en een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) inhoudt. Aan het eind van het hoofdstuk is duidelijk waarom initiatiefnemers Rijkswaterstaat en provincie Flevoland deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau opstelden. Bovendien is duidelijk welke informatie verder in de document staat.

1.1 Het project Oostvaardersoevers

In de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) werken Rijk, regio en maatschappelijke organisaties aan toekomstbestendige grote wateren. Daar gaat hoogwaardige natuur samen met een krachtige economie. In 2017 heeft een (pre)verkenning vanuit Grote Wateren voor het IJsselmeergebied plaatsgevonden. Deze (pre)verkenning is met een brede groep stakeholders uitgevoerd en de resultaten zijn terecht gekomen in de Agenda IJsselmeergebied 2050. Uit de preverkenning komt naar voren dat maatregelen nodig zijn om er voor te zorgen dat het IJsselmeergebied ook op de lange termijn ontwikkelingen, zoals de stijgende zeespiegel, meer en heftigere stormen, en de temperatuurstijging robuust en veerkrachtig kan opvangen. Op hoofdlijnen gaat het om de volgende typen maatregelen:

- Vergroten van het oppervlak en de kwaliteit van leefgebieden
- Vergroten van de diversiteit
- Zorgen voor verbindingen tussen leefgebieden

Verkend is waar deze maatregelen het beste gerealiseerd kunnen worden. Dit is aan de randen van het meer. Oostvaardersoevers is één van de projecten die in dit kader is gestart binnen de Programmatische Aanpak Grote Wateren. De Startbeslissing (zie paragraaf 1.3.2) is in het najaar van 2019 gepubliceerd.

Verbinding Markermeer, Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen

Het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen zijn drie bijzondere Natura 2000-gebieden in het hart van Nederland. Ze zijn van cruciaal belang voor grote aantallen vogels en vissen die hier permanent leven of er een tussenstop maken op hun trekroutes. De gebieden kunnen op dit moment niet goed van elkaar profiteren. Dit komt doordat ze van elkaar gescheiden zijn door de Oostvaardersdijk. De overgang tussen het diepe Markermeer en de veel ondiepere, moerasachtige Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen is erg abrupt. Uitwisseling van water en de daarin aanwezige voedingsstoffen is niet mogelijk en vissen komen hierdoor niet van het ene naar het andere gebied. Voor de natuur zou het zeer gunstig zijn als in dit gebied – de 'Oostvaardersoevers' – een verbinding met een grootschalige, geleidelijke overgang tot stand komt van diep water naar ondiep plas-dras-oeverland, zodat meer dynamiek, diversiteit en een groter aaneengesloten leefgebied ontstaat. Zie figuur 1.1.

De uitdaging hierbij is dat er sprake is van een peilverschil tussen de gebieden (het Markermeer ligt 3,5 tot 4,5 meter hoger dan in de binnendijkse gebieden) en de Oostvaardersdijk een primaire waterkering met doorgaande verkeersfunctie is.

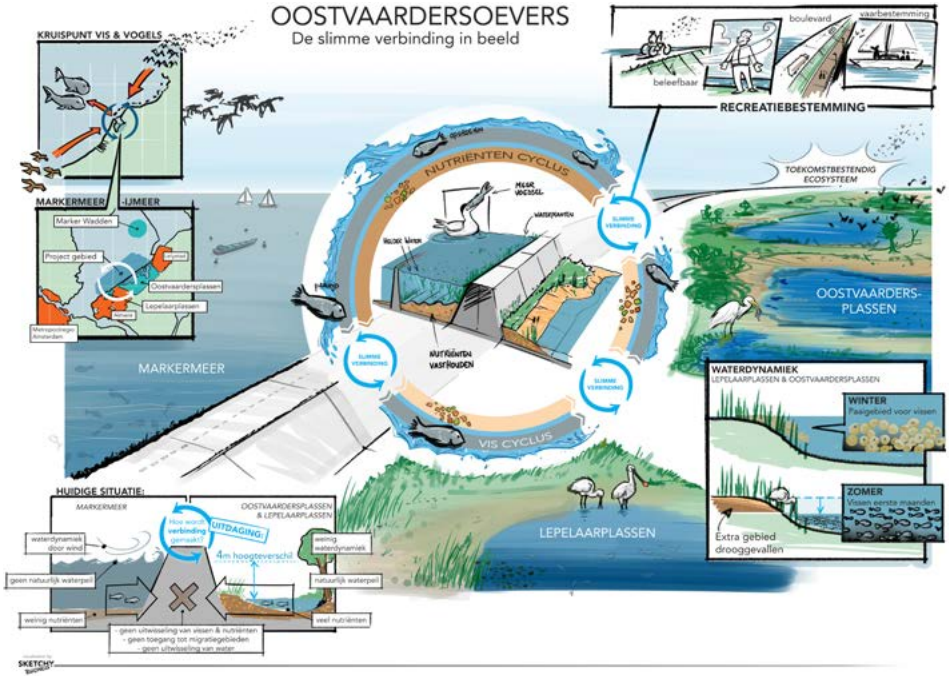

Figuur 1.1 project Oostvaardersoevers

Partijen in de regio hebben gezamenlijk het initiatief genomen om de natuur in het gebied een impuls te geven met het project Oostvaardersoevers. Het doel is het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen onderling te verbinden tot een ecosysteem dat toekomstbestendig is: vitaal, gevarieerd en robuust genoeg om ook andere ontwikkelingen zoals klimaatverandering, verstedelijking, infrastructurele investeringen, economische groei en toenemende recreatie op te vangen. Doel is ook de maatregelen zodanig vorm te geven dat dit tot een aansprekend resultaat leidt: met innovatieve waterbouw wordt een aantrekkelijker, beleefbaarder en veilig merengebied gerealiseerd. Innovatieve waterbouw zien we daarbij als middel en niet als doel.

Het project Oostvaardersoevers is zoals aangegeven onderdeel van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en opgenomen in de Agenda IJsselmeergebied 2050. Het project is een volgende stap om tot komen tot een toekomstbestendig ecosysteem voor het Markermeer-IJmeer (TBES) zoals verwoord in de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013). Ook geeft het project een impuls aan het nieuwste nationale park in Nederland: Nationaal Park Nieuw Land. Daar komt bij dat er ‘zicht op financiering’ is. Daarmee zijn de randvoorwaarden gecreëerd om het project verder vorm te geven.

1.2 Betrokken partijen

De voorbereiding en de uitwerking van het project Oostvaardersoevers vindt plaats in een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, provincie Flevoland, de gemeenten Lelystad en Almere, Waterschap Zuiderzeeland, Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap. Belangrijke besluiten over het project, zoals de Voorkeursbeslissing, worden genomen door de minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV). De Stuurgroep Markermeer-IJmeer (SMIJ) is betrokken als bestuurlijke begeleidingsgroep van het project. Rijkswaterstaat en de provincie Flevoland treden op als initiatiefnemer van het project. Daarnaast wordt er samengewerkt met stakeholders: particulieren en bedrijven uit de regio en publieke en maatschappelijke organisaties.

Er worden in de loop van het proces verschillende stakeholderbijeenkomsten georganiseerd. Uiteraard kunnen stakeholders ook zienswijzen indienen tijdens formele inspraakmomenten.

1.3 De procedure

1.3.1 In drie stappen

Het project doorloopt op hoofdlijnen drie stappen: de verkenningsfase, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase (figuur 1.2). Dit stappenplan volgt uit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, het MIRT. Elke stap wordt afgesloten met een besluit. Hoofdstuk 5 geeft meer uitleg over deze stappen.

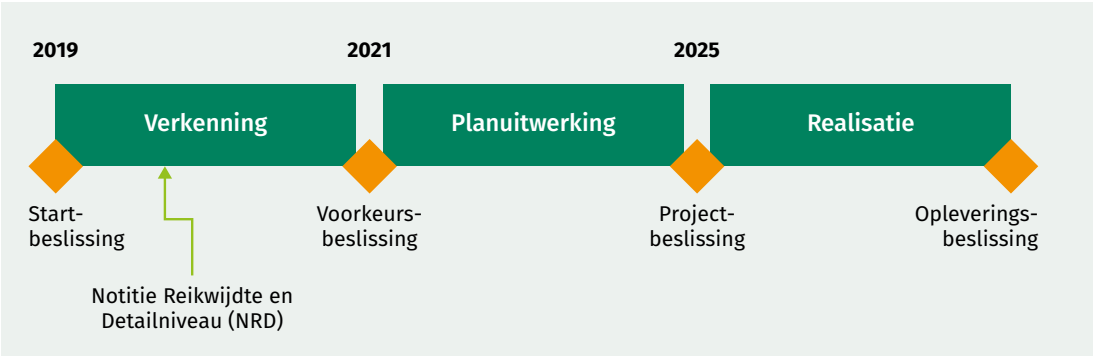

Figuur 1.2 Stappen project Oostvaardersoevers

In de huidige stap, de verkenningsfase, onderzoeken we welke maatregelen (alternatieven) er zijn in het project Oostvaardersoevers. Deze mogelijke maatregelen worden, samen met betrokken partijen, beoordeeld en onderling vergeleken. Aan het einde van de verkenningsfase wordt een keuze gemaakt welke maatregelen de voorkeur hebben: het voorkeursalternatief. Dit voorkeurs-alternatief wordt vastgelegd in de voorkeursbeslissing. Ter onderbouwing van de voorkeurs-beslissing wordt een plan-milieueffectrapport (MER) opgesteld. Voorliggende Notitie Reikwijdte en Detailniveau heeft betrekking op dit planMER.

In de planuitwerkingsfase (start naar verwachting in 2021) wordt het voorkeursalternatief in meer detail uitgewerkt en worden de (formele) documenten opgesteld die nodig zijn om het project te realiseren: het projectMER, het juridische besluit[1] en andere vergunningen. Aan het einde van deze fase wordt besloten om het project daadwerkelijk te realiseren. Dit besluit heet de projectbeslissing. In de realisatiefase (naar verwachting 2025) wordt de aanleg daadwerkelijk uitgevoerd. Vanwege de grote oppervlakten waar maatregelen plaatsvinden, wordt het project mogelijk gefaseerd uitgevoerd.

1.3.2 Verkenning Oostvaardersoevers - waar staan we nu?

De Startbeslissing is het startpunt voor de huidige stap, de Verkenning, geweest. De minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) ondertekende de Startbeslissing in november 2019. De verkenningsfase is opgeknipt in twee fases: de creatieve fase en de analytische fase (zie figuur 1.3).

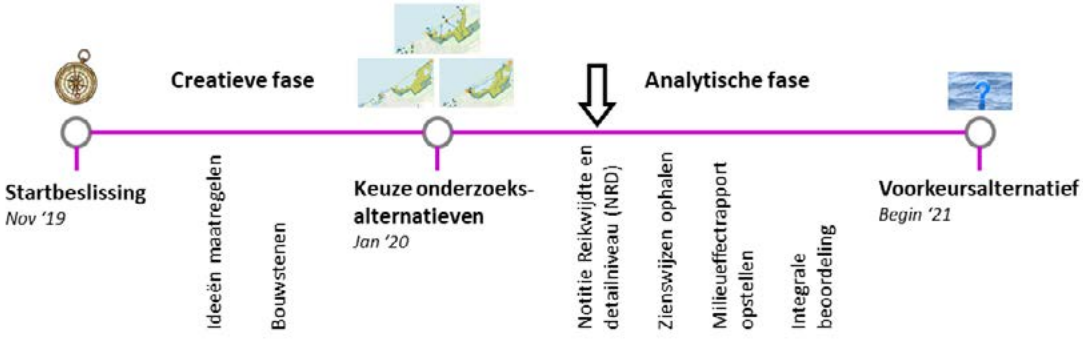

Figuur 1.3 Creatieve en analytische fase Verkenning Oostvaardersoevers

De eerste fase van de verkenning, de creatieve fase, is afgerond. Afgelopen periode is toegewerkt naar drie onderzoeksalternatieven. De onderzoeksalternatieven zijn mogelijke oplossingen om de doelen voor het project te realiseren. In de analytische fase worden verschillende onderzoeken uitgevoerd, waaronder een milieueffectrapportage (MER). Deze onderzoeken brengen de effecten en de doelmatigheid van de onderzoeksalternatieven in beeld. Wanneer de effecten in beeld zijn, kan een oplossing worden gekozen, het zogenaamde voorkeursalternatief (VKA). Dit VKA wordt waarschijnlijk samengesteld uit de kansrijke elementen van de onderzoeksalternatieven en hoeft dus niet één op één overeen te komen met een van de onderzoeksalternatieven. Dit betekent ook dat maatregelen beargumenteerd afvallen. Wanneer de ministers van IenW en LNV, in overleg met de betrokken partijen, het voorkeursalternatief hebben vastgesteld, volgt in de loop van 2021 de planuitwerking.

1 Naar verwachting wordt gedurende het project de nieuwe Omgevingswet van kracht. Het juridische besluit is afhankelijk van de inhoud van het voorkeursalternatief en de ingangsdatum van de Omgevingswet. De huidige verwachting is dat wordt toegewerkt naar een projectbesluit.

1.3.3 M.e.r.-procedure

Voor de Verkenning Oostvaardersoevers wordt een m.e.r.-procedure doorlopen. In deze m.e.r.-procedure brengen we de impact op de omgeving (milieugevolgen) in beeld als gevolg van het project Oostvaardersoevers. Deze resultaten worden vastgelegd in een milieueffectrapport (MER) eerste fase (planMER). Voor meer informatie over de m.e.r.-procedure verwijzen we naar hoofdstuk 5. Voorliggende Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is de eerste formele stap in deze m.e.r.-procedure.

1.4 Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)

1.4.1 Doel en inhoud NRD

Het doel van deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau is om betrokkenen vooraf te informeren en te raadplegen over de gewenste inhoud en diepgang van het MER: de reikwijdte geeft aan wat het voornemen is, welke alternatieven en varianten in het MER worden onderzocht en welke (milieu- en omgevings)thema's in beeld worden gebracht (wat er wordt onderzocht). Het detailniveau betreft de diepgang en methode van het onderzoek (hoe er onderzoek wordt gedaan). Op de NRD kunnen zienswijzen worden ingediend over zowel de reikwijdte als het detailniveau.
Daarnaast kunnen tijdens de verkenning aanvullende oplossingen aangedragen worden, die bijdragen aan de beschreven opgave, zodat deze meegenomen kunnen worden in het onderzoek.

1.4.2 Samenhang met Startbeslissing en Kennisgeving Participatie

In de periode van 6 december 2019 tot 16 januari 2020 hebben de Startbeslissing en de Kennisgeving Participatie[2] ter inzage gelegen. Zienswijzen op de Startbeslissing en ideeën die in het kader van de Kennisgeving Participatie zijn ingebracht, zijn betrokken bij de totstandkoming van de onderzoeks-alternatieven. Gelijktijdig met voorliggende NRD worden de Nota van Antwoord (n.a.v. zienswijzen) en Rapport ideeën en oplossingsrichtingen ter visie gelegd.

1.4.3 Reageren?

De ministers van IenW en LNV, vragen aan iedereen om een reactie over de reikwijdte en het detail-niveau voor het m.e.r.-onderzoek, zoals beschreven in dit document te sturen. De ministers stellen uw inbreng op de volgende onderwerpen op prijs:

- Worden de goede onderzoeksalternatieven onderzocht?
- Ziet u andere kansrijke oplossingen die passen binnen de geformuleerde ondezoeks-alternatieven?
- Brengen we alle milieuaspecten in beeld die belangrijk zijn?

Een reactie kan gestuurd worden van 8 mei tot en met 18 juni 2020 via het Platform Participatie: www.platformparticipatie.nl.

De binnengekomen reacties worden gebruikt bij het bepalen van de verdere aanpak van de verken-ning. De ministers van IenW en LNV raadplegen ook de wettelijke adviseurs, betrokken bestuurs-organen en de onafhankelijke Commissie voor de m.e.r.

2 Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt iedereen op verschillende momenten en manieren in de gelegenheid gesteld om mee te denken, te reageren en oplossingen aan te dragen. Dit staat beschreven in de opzet participatie, die gelijktijdig met de Startbeslissing gepubliceerd is.

1.5 Leeswijzer

In deze NRD komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Hoofdstuk 2 beschrijft de problemen die spelen in het gebied, de opgave. Het project Oostvaardersoevers moet een bijdrage leveren aan het oplossen van deze problematiek. Hiervoor zijn diverse doelen opgesteld, die in dit hoofdstuk worden genoemd
- Hoofdstuk 3 beschrijft waaraan alternatieven in een MER moeten voldoen en hoe deze alternatieven voor Oostvaardersoevers tot stand zijn gekomen. Daarna worden de te onderzoeken alternatieven gepresenteerd
- Hoofdstuk 4 beschrijft de inhoud en aanpak van het MER. Eerst komen de inhoudelijke vereisten aan bod, vervolgens wordt beschreven op welke wijze en voor welke criteria onderzoek gedaan zal worden
- Hoofdstuk 5 gaat in op de achtergrond en vereisten van de verkenning, het vervolg van de m.e.r.-procedure en de mogelijkheden voor het indienen van zienswijzen

2 Het Project Oostvaardersoevers

Dit hoofdstuk beschrijft wat het project Oostvaardersoevers inhoudt. Dat wil zeggen: waarom voor dit project is gekozen (paragraaf 2.1), waar het is gelegen (paragraaf 2,2) en wat de opgaven, (paragraaf 2.3) doelen (paragraaf 2.4) en uitgangspunten (paragraaf 2.5) zijn.

2.1 Voorgeschiedenis Oostvaardersoevers

Het project Oostvaardersoevers vloeit voort uit het toekomstperspectief van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES), zoals dit is verwoord in de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013). Bovendien zijn er voor dit project drie beleidsmatige ankerpunten:

- De Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)
- De Agenda IJsselmeergebied 2050
- Het Nationaal Park Nieuw Land

Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES)

Voor de natuur in en om het Markermeer-IJmeer én voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de omliggende steden is het van belang dat het ecologische systeem van het Markermeer-IJmeer veerkrachtiger wordt. In de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013) is voor het Markermeer-IJmeer het toekomstperspectief van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) geformuleerd: een ecologisch systeem dat vitaal, gevarieerd en robuust is, en dat juridische ruimte biedt om de gewenste (grootschalige) ruimtelijke en recreatieve ontwikkelingen mogelijk te maken. TBES richt zich op het creëren van heldere randen langs de kust, een gradiënt in slib van helder naar troebel water, land-waterzones van formaat en versterkte ecologische verbindingen.
De aanleg van het project Eerste fase Marker Wadden geeft hier invulling aan, evenals de aanleg van vispassages, natuurontwikkeling Trintelzand en enkele achteroevers (in ontwerp). Hiermee verbetert de ecologische kwaliteit van het gebied. Om de kwalitatief hoogwaardige leefomgeving met aantrekkelijke natuur en recreatiegebieden verder te ontwikkelen is echter meer nodig. Het project Oostvaardersoevers is een volgende stap om tot een toekomstbestendig ecosysteem voor het Markermeer-IJmeer te komen.

Programmatische aanpak Grote Wateren

In de Zuidwestelijke Delta, het IJsselmeergebied, de Eems-Dollard, de Waddenzee en de Grote Rivieren zijn in het verleden tal van grote waterstaatkundige ingrepen uitgevoerd. Die hebben Nederland veilig en welvarend gemaakt. De ecologische keerzijde van diezelfde ingrepen is dat in de Nederlandse grote wateren de fysieke toestand structureel is gewijzigd. Natuurlijke stromen van water, zand en slib zijn veranderd en soms zelfs door dammen geblokkeerd, wat effect heeft op de migratieroutes van planten en dieren. Bovendien is op tal van plaatsen de abiotische en biotische variatie in de grote wateren verloren gegaan, waardoor veel soorten geschikte leefgebieden missen. De ecologische waterkwaliteit is veelal matig tot slecht en het ecosysteem is verschraald.

Nederland investeert al jaren in de ecologie van de grote wateren met maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000 (N2000). Deze maatregelen zijn en blijven nuttig en noodzakelijk. Dat is bevestigd in de Verkenning Ecologie Grote Wateren, die Rijkswaterstaat in 2017 heeft uitgevoerd, in opdracht van de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV).

Tegelijk heeft deze Verkenning uitgewezen dat het niet toereikend is met maatregelen in het kader van de KRW en N2000 te volstaan. Blijft een aanvullende inspanning achterwege, dan dreigt de ecologische toestand in de grote wateren in de komende jaren te verslechteren en zullen niet alle N2000-instandhoudingsdoelen gerealiseerd worden, zelfs niet na afronding van het KRW-verbeterprogramma.

Ook in het IJsselmeergebied zijn aanvullende maatregelen nodig. Naar aanleiding van de Verkenning Ecologie Grote Wateren uit 2017 hebben de ministers van IenW en LNV begin 2018 de ambitie kenbaar gemaakt om tot 2050 diverse maatregelen te nemen om te komen tot “toekomstbestendige grote wateren waar hoogwaardige natuur goed samengaat met een krachtige economie”. De bewindslieden willen regie in de realisatie van deze veelomvattende ambitie door een programmatische aanpak te starten en aan te sluiten op lopende gebiedsprocessen, waarbij overheden, marktpartijen, natuur-organisaties en stakeholders worden uitgenodigd te komen met voorstellen voor programmering, samenwerking en cofinanciering. Daarnaast willen de bewindslieden op korte termijn reeds een betekenisvolle stap zetten in de realisatie van de ambitie. Daarom is 95 miljoen euro ter beschikking gesteld uit de enveloppe Natuur en Waterkwaliteit van het Regeerakkoord voorprojecten binnen PAGW. Vanuit dit budget wordt o.a. de verkenning Oostvaardersoevers gefinancierd.

Rijkswaterstaat heeft van de ministeries van IenW en LNV de opdracht gekregen:
- De Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) te ontwerpen en in te regelen
- Voor een aantal projecten op korte termijn te starten met het voorbereiden en uitvoeren van onderzoeken, verkenningen en planuitwerkingen. Het project Oostvaardersoevers is één van deze projecten

Agenda IJsselmeergebied 2050

Bij de behandeling van het Nationaal Waterplan heeft de Tweede Kamer gevraagd om een integrale visie voor het IJsselmeergebied. Dit was aanleiding om met alle relevante partijen de Agenda IJsselmeergebied 2050 op te stellen. Deze Agenda, die in mei 2018 is ondertekend, geeft aan dat verbetering van de ecologische kwaliteit een voorwaarde is voor economische en recreatieve ontwikkelingen van bijvoorbeeld de Metropool Regio Amsterdam. In de Agenda IJsselmeergebied 2050 zijn acht gebieden aangewezen waar kansrijke mogelijkheden zijn om de ecologische kwaliteit te versterken en daarmee ook de economische kansen en mogelijkheden te vergroten. Oostvaardersoevers is één van deze aangewezen gebieden en het project Oostvaardersoevers is één van de projecten die in de Agenda genoemd staan om uit te voeren.

Nationaal Park Nieuw Land

Op 1 oktober 2018 is de status van Nationaal Park toegekend aan Nieuw Land. Nationaal Park Nieuw Land is een samenwerking tussen provincie Flevoland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Stichting Het Flevo-landschap, gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland en Rijkswaterstaat. Het Nationaal Park is bijna 30.000 hectare groot: “het grootste man-made natuurpark ter wereld,” zo wordt vermeld op de site www.nationaalparknieuwland.nl. Het Nationaal Park bestaat uit de Oostvaardersplassen, de Lepelaarplassen, de Markerwadden en een deel van het Markermeer. De ambitie is deze gebieden te benaderen als één groot samenhangend natuurgebied wat zich ontwikkelt naar een vogelparadijs van internationale betekenis en dat als zodanig beleefd kan worden. Door het Markermeer te verbinden met de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen levert het project Oostvaardersoevers een wezenlijke bijdrage aan deze ambitie.

2.2 Beschrijving van het plangebied en studiegebied

Figuur 2.1 toont indicatief de ligging van het plangebied van de Oostvaardersoevers. In principe worden binnen dit gebied de maatregelen van het project Oostvaardersoevers gesitueerd. Mogelijk wordt in het onderzoek echter ook net buiten het plangebied gekeken naar kansrijke oplossingen, bijvoorbeeld bij Pampushaven en de vaargeul in het Markermeer. Rondom de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen valt de grens van het plangebied grotendeels samen met de grens van de Natura 2000-gebieden en/of de grens van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). In het Markermeer bestrijkt het afgebakende gebied een oppervlakte die globaal vergelijkbaar is met de totale oppervlakte van de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Bij het afbakenen van het gebied is geen rekening gehouden met een eventuele zandwinlocatie ten behoeve van het project. De begrenzing van het plangebied wordt nader gedetailleerd als de Voorkeursbeslissing is genomen.

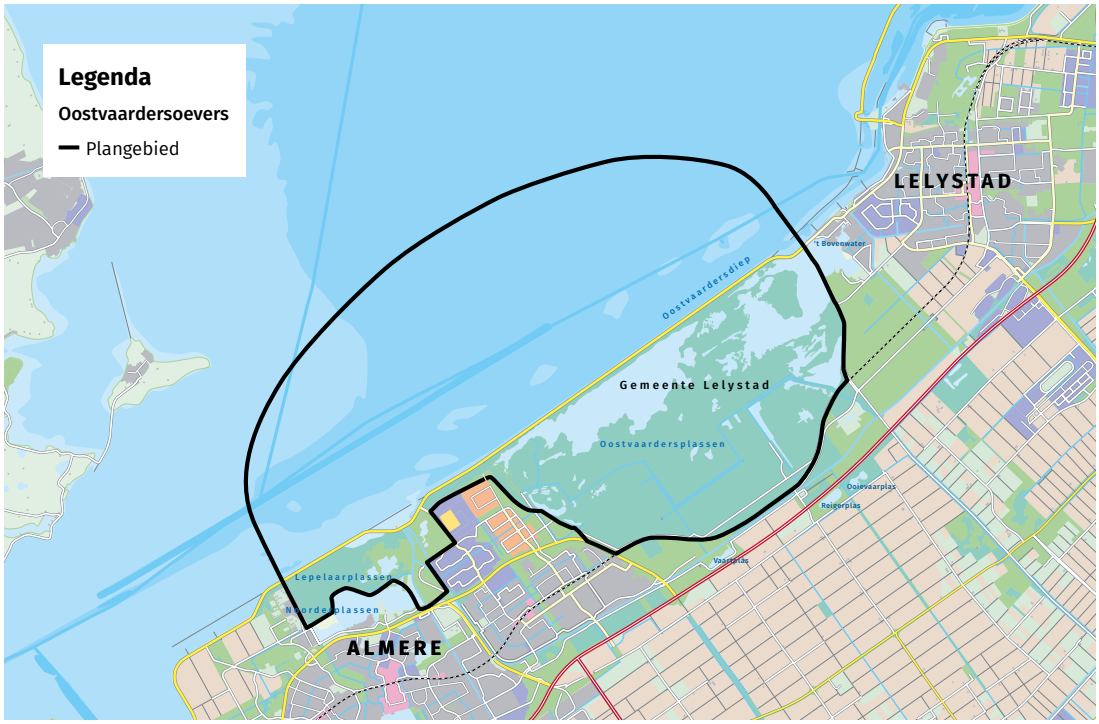

Figuur 2.1 Plangebied (indicatief)

Het plangebied is gelegen aan de zuidzijde van het Markermeer. Binnen het plangebied kunnen vier deelgebieden worden onderscheiden, die gescheiden worden door dijken of kades: Markermeer, Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen en omgeving Oostvaardersdijk/Oostvaardersdiep, zie ook Bijlage 3.

Markermeer

Het Markermeer heeft een oppervlakte van ca. 70.000 hectare. Door de vorm heeft het meer een relatief kleine omtrek/oppervlakteverhouding. Het Markermeer wordt ter plaatse van het plangebied begrensd door de Oostvaardersdijk. De oevers bestaan op de waterlijn uit stortsteen, de glooiing bestaat uit zetsteen en gras. Halverwege de Oostvaardersdijk is eveneens een luwtestructuur aanwezig (figuur 2.2). De waterdiepte in het Markermeer is gemiddeld 3,5m, binnen het plangebied is de waterdiepte tot 5 meter. Binnen de luwtestructuur voor de Oostvaardersdijk en bij het gemaal De Blocq van Kuffeler is het water minder dan 3 meter diep.

Figuur 2.2 Luwtestructuur langs de Oostvaardersdijk

Oostvaardersplassen

Het Natura 2000-gebied 'de Oostvaardersplassen' heeft een oppervlakte van circa 6.000 ha en bestaat uit een combinatie van plassen, moerasdelen, grasgebieden (broek- en beemdlanden) en verschillende watergangen (tochten). Langs de Oostvaardersdijk is sprake van grastalud dat aansluit op het maaiveld van de moerasoevers. In de Oostvaardersplassen varieert de waterstand in de diepste delen van de plassen tussen de 30 en 60 cm. Aan de westzijde grenst het gebied aan het buitengebied van Almere (Almere Buitenvaart) en aan de oostzijde vormt de Knardijk de grens tussen het plangebied en Lelystad Haven. Zie figuur 2.3 en Bijlage 3 voor de belangrijkste dijken, watergangen, wateren, bosgebieden en andere geografische aanduidingen (toponiemen) van dit deelgebied.

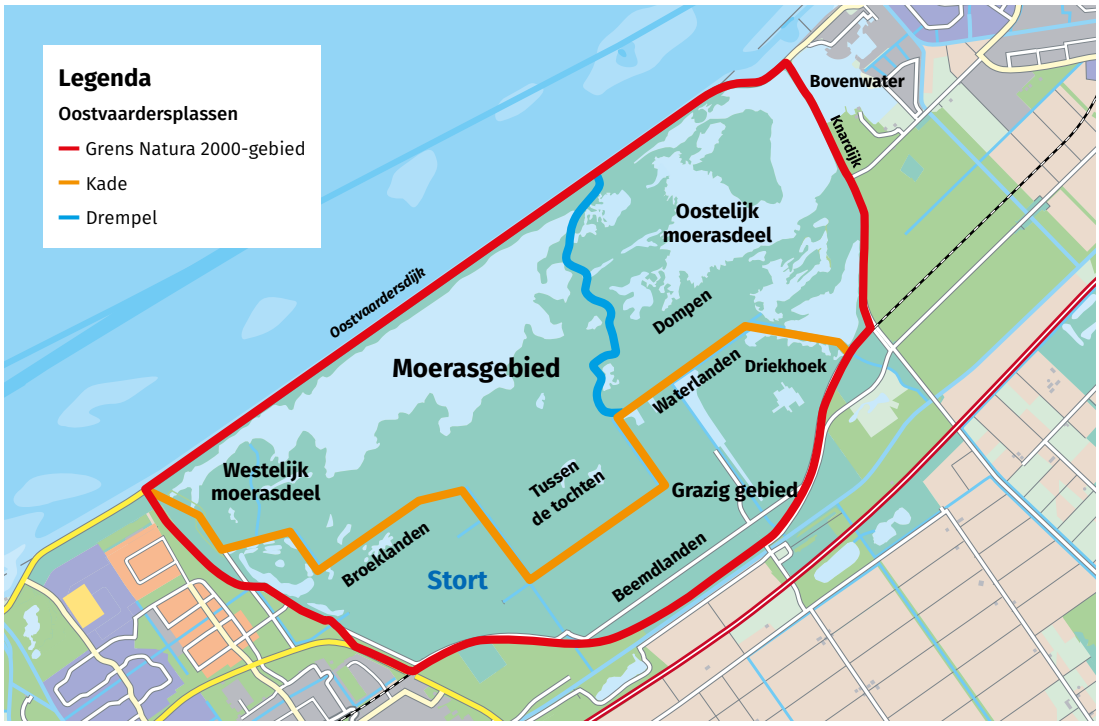

Figuur 2.3. Toponiemen Oostvaardersplassen (voor een kaart van het hele plangebied, zie Bijlage 3)

Lepelaarplassen

Het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen heeft een oppervlakte van circa 500 ha en bestaat uit een combinatie van plassen, kwelzones/kwelplassen, verschillende watergangen (zoals de Jacobsslenk) en natte graslanden. Zie figuur 2.4 voor de geografische ligging van de Jacobsslenk en andere wateren van dit deelgebied.

Figuur 2.4 Toponiemen Lepelaarplassen

Omgeving Oostvaardersdijk en Oostvaardersdiep

De Oostvaardersdijk is de primaire waterkering langs het Markermeer/IJsselmeer die Flevoland beschermt tegen overstroming. In de jaren ’50/’60 toen de Oostvaardersdijk is aangelegd, werd uitgegaan van inpoldering van het huidige Markermeer. De Oostvaardersdijk zou dan een binnendijk zijn geworden. Sinds hiervan werd afgezien, is de Oostvaardersdijk een van de primaire keringen van de Zuidelijke Flevopolder en werden er hogere veiligheidseisen aan gesteld. Tussen 2003 en 2005 is de Oostvaardersdijk versterkt.
De dijk heeft ook een verkeersfunctie als N701 tussen Almere West en Lelystad Oost.
Omdat de dijk hoger ligt dan het omliggende landschap biedt het een goed zichtpunt voor de omgeving. Door natuurliefhebbers en andere recreanten wordt daar gebruik van gemaakt.
Ook biedt het voor reguliere weggebruikers een uitzicht op een bijzonder Nederlands landschap. Aan de ene zijde de weidsheid van het Markermeer met golven en de Nederlandse wolkenluchten en aan de andere zijde de voor Nederlandse begrippen grootse moerasnatuur met uitgestrekte rietvelden, waterplassen en in de verte wilgenbossen.

Figuur 2.5 Oostvaardersdiep en omgeving (bron: Gebiedsvisie De Blocq van Kuffeler, Bureau Nieuwe Gracht)

Aan de noordwestzijde van Almere, tussen de Dashorstdijk en de Oostvaardersdijk, ligt het Oostvaardersdiep. Dit water staat in directe verbinding met het Markermeer. Aan de zuidrand van het Oostvaardersdiep, op het voormalige werkeiland De Blocq van Kuffeler, liggen de Zuidersluis, het gemaal de Blocq van Kuffeler, bezoekerscentrum De Trekvogel, watersportvereniging (WSV) De Blocq van Kuffeler met circa 200 ligplaatsen en een tiental woningen. Vanaf De Blocq van Kuffeler lopen twee watergangen de zuidelijke Flevopolder in, de Hoge Vaart en de Lage Vaart.

Het gemaal De Blocq van Kuffeler is één van de grootste gemalen ter wereld, gemeten naar opvoerhoogte en capaciteit. Het gemaal is vernoemd naar dr. ir. V.J.P. de Blocq van Kuffeler (1878-1963), die belangrijk werk verrichtte voor de Zuiderzeewerken.

Studiegebied

Naast het plangebied is het studiegebied relevant. Het studiegebied is het gebied waar de effecten van de maatregelen zijn waar te nemen. De omvang van dit studiegebied verschilt per type effect. Sommige soorten effecten zijn zeer lokaal, andere typen effecten kunnen tot (ver) buiten het plangebied reiken. In het laatste geval is het studiegebied dus groter dan het plangebied. Bij de inventarisatie van meekoppelkansen kan eveneens blijken dat het zinvol is naar plekken buiten het plangebied te kijken zoals Pampushaven en de vaargeul in het Markermeer.

2.3 De opgaven

IJsselmeergebied

Het ecosysteem van het IJsselmeergebied staat onder druk. Door de aanleg van dijken en dammen is de veiligheid vergroot, maar er is geen rekening gehouden met wat een zoetwatermeer ecologisch nodig heeft. Vissen en andere dieren kunnen zich moeilijk naar een ander leefgebied verplaatsen door obstakels zoals de Afsluitdijk en de Houtribdijk. Ook zijn er onvoldoende leefgebieden zoals paai- en opgroeigebieden voor jonge vis. Een goede ecologische waterkwaliteit van het IJsselmeergebied is belangrijk met het oog op de klimaatverandering, de economische ontwikkeling van ons land en het toenemende recreatieve gebruik van het meer.

Maatregelen zijn nodig, in het gehele IJsselmeergebied en dus ook in en om het Markermeer-IJmeer om er voor te zorgen dat het ecosysteem ontwikkelingen zoals de klimaatsverandering kan opvangen. In de (pre)verkenning Grote Wateren IJsselmeergebied (2017) zijn deze maatregelen verkend. Op hoofdlijnen gaat het om de volgende typen maatregelen:

- Vergoten van het oppervlak en de kwaliteit van leefgebieden
- Vergroten van de diversiteit
- Zorgen voor verbindingen tussen leefgebieden. Onder “verbinding” wordt verstaan: een manier om te zorgen dat er tussen de drie afzonderlijke deelgebieden een aanzienlijke mate van uitwisseling plaats kan vinden van water, slib, nutriënten, organische stof en organismen (zoals vissen). Hiervoor is het nodig een aaneengesloten gradiënt te creëren. De verbinding kan bijvoorbeeld bestaan uit een kunstwerk zoals een inlaat, een vispassage, vissluis of vismigratierivier. De vorm wordt in de analytische fase verder uitgewerkt

Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water (KRW)

Het IJsselmeer, het Markermeer-IJmeer en de aangrenzende Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor deze gebieden gelden daarnaast opgaven op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW) waarin normen voor waterkwaliteit en ecologie zijn vastgelegd.

Oostvaardersoevers

Het plangebied Oostvaardersoevers is een van de kansrijke locaties uit de (pre)verkenning grote wateren IJsselmeergebied (2017). Het mogelijk doelbereik is groot. De inzet is bij het project Oostvaardersoevers is:

- Een nieuwe verbinding te maken tussen het Markermeer aan de ene kant en de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen aan de andere kant. Een binnendijkse waterverbinding tussen de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen is geen onderdeel van het project/de scope;
- Een overgangszone te realiseren, bijvoorbeeld met ondiepte of luwte in het deel van het Markermeer dat naast de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen ligt.

Waarom is juist dit gebied een aangewezen plek voor dit soort maatregelen? Een natuurlijk zoetwatermeer heeft moerassige oevers. Omdat het Markermeer door menselijk handelen is ontstaan, ontbreken dergelijke oevers. De Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen zijn twee, ook door mensenhanden gemaakte, moerassen van formaat, samen circa 6.000 ha groot, die direct grenzen aan het Markermeer. Door het creëren van een verbinding tussen het Markermeer en de moerassen wordt dit ontbrekende type habitat toegevoegd aan het meer. Zijn het Markermeer en de moerassen eenmaal onderling verbonden, dan kunnen ze van elkaar profiteren. Voor de ecologie van het Markermeer is vooral de bereikbaarheid van de moerasgebieden van belang als paai- en opgroeigebied voor vissen en voor de uitwisseling van stoffen. Door de verbinding ontstaat meer dynamiek in de wetlands wat leidt tot een verbetering van de waterkwaliteit. Tegelijk kan water uit het Markermeer gebruikt worden om het waterpeil in de wetlands een natuurlijker verloop te geven: hoger in de winter, lager in de zomer.

Dit is gunstig voor de diversiteit van de natuur in de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen. Een variërend waterpeil maakt de wetlands beter geschikt voor soorten planten en dieren die in de afgelopen jaren zijn afgenomen. Op deze wijze wordt dan zo'n 500 tot 1.000 ha bereikbaar van het type habitat dat nu nog geheel ontbreekt in het Markermeer: oeverzones met een natuurlijk verlopend waterpeil. Het plangebied Oostvaardersoevers is een kansrijke locatie voor natuurmaatregelen omdat spreiding van verschillende typen habitats binnen het IJsselmeergebied een van de voorwaarden is voor een veerkrachtig systeem. Tot op heden zijn de meeste natuurontwikkelingen in het westen en noorden van het Markermeer gelokaliseerd. Het ontwikkelen van uitwisseling tussen het Markermeer en de twee wetlands en het realiseren van ontbrekende habitats in het Markermeer (ondiepten) op deze locatie draagt bij aan de benodigde spreiding.

2.4 Doelen en meekoppelkansen

Welke oplossingen zijn de moeite waard om in de Verkenning mee te gaan nemen? Richtinggevend daarvoor zijn de twee doelen van het project, die in deze paragraaf als eerste worden toegelicht. In het plangebied en de directe omgeving ervan zijn er verschillende meekoppelkansen. Deze komen als tweede aan de orde.

Doel 1 (hoofddoel): het project Oostvaardersoevers verbindt het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen tot een toekomstbestendig zoetwater ecosysteem (TBES)
In dit eerste hoofddoel komt tot uitdrukking dat het project invulling gaat geven aan het overkoepelende toekomstperspectief dat in de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013) is geformuleerd voor het Markermeer-IJmeer. Het specifieke aandeel dat het project Oostvaardersoevers daarin voor zijn rekening neemt is als volgt:

- Het project realiseert ontbrekende leefgebieden: het creëert een complete gradiënt van diep water tot plas-dras-oeverland
- Het project realiseert door middel van deze complete gradiënt de verbinding die nodig is voor de uitwisseling van water, slib, nutriënten, organische stof en organismen

De beoogde opbrengst van de maatregelen van het project is vierledig:

- De kwaliteit van de voedselketen in het Markermeer verbetert
- De diversiteit en spreiding van leefgebieden in het Markermeer neemt toe
- De waterkwaliteit in de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen verbetert
- Er komt meer waterdynamiek (variatie in het waterpeil) in de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen. Het uiteindelijke resultaat van dit alles is dat er een beter en groter leefgebied ontstaat (zoals paai-, foerageer-, rui-, rust- en opgroeigebied) voor wetland-soorten (macrofauna, vissen, vogels en wetland-gerelateerde zoogdieren zoals otters). Hiermee wordt tevens bijgedragen aan duurzame realisatie van de KRW en N2000-doelen van de drie gebieden

Doel 2: het project Oostvaardersoevers realiseert met innovatieve waterbouw een aantrekkelijker, beleefbaarder en veilig merengebied

Dit tweede doel is volgend op de hoofddoelstelling. In dit tweede doel staan de beleefbaarheid en de vormgeving van de maatregelen centraal. Het is een uitdaging de verbinding tussen de moerasgebieden en het Markermeer te realiseren doordat het waterpeil in het Markermeer 3,5 tot 4,5 meter hoger ligt dan dat van de binnendijkse gebieden. Dat alleen al maakt de verbinding ingewikkeld. Daarnaast moet de verbinding op de één of andere wijze de Oostvaardersdijk passeren. De veiligheid tegen overstroming die de Oostvaardersdijk nu aan Zuidelijk Flevoland biedt, moet gewaarborgd blijven. Daarnaast moet de dijk toegankelijk blijven voor doorgaand verkeer. Dat vraagt om een goed uitgedachte verbinding die niet eerder op deze manier is gerealiseerd. Het unieke karakter van de verbinding en het verhaal erbij leveren een bijdrage aan de beleefbaarheid van het merengebied en het Nationaal Park Nieuw Land. Een beleving die past bij het profiel van National Park Nieuw Land, het verhaal van Flevoland en de Gouden Regels van Palmboom.

Dit betekent ook dat de vormgeving en locatie van de maatregelen een toegevoegde waarde moeten hebben voor de ruimtelijke kwaliteit van de Oostvaardersoevers en de aantrekkelijkheid van het gebied voor recreanten. Dit stelt eisen aan de landschappelijke inpassing en zichtbaarheid/beleefbaarheid van de maatregelen. De ambitie is dat de maatregelen zichtbaar, aantrekkelijk en beleefbaar zijn en dat het project hiermee een impuls geeft aan Nationaal Park Nieuw Land. Het kan daarbij gaan om grote, opvallende maatregelen, of juist om subtiel ingepaste en te ontdekken maatregelen, passend bij de plek en het landschap. Concreet is dit de Flevolandse grootschalige straklijnige grammatica van de dijken en de polder.

Meekoppelkansen

Een essentiële stap in de Verkenning van het project Oostvaardersoevers is actief op zoek te gaan naar meekoppelkansen of -mogelijkheden met andere opgaven in het gebied. Aan het einde van de Verkenning wordt bepaald of een combinatie met één of meerdere andere opgaven in het gebied tot de reële mogelijkheden behoort. Blijkt dit het geval te zijn, dan wordt dit vastgelegd in een Bestuursovereenkomst die tegelijk met de Voorkeursbeslissing verschijnt. In deze overeenkomst wordt ook aangegeven wat de afspraken van de betrokken partijen zijn voor de verdere uitwerking, realisatie en financiering van de meekoppelkansen.

Ten behoeve van de Startbeslissing is een eerste inventarisatie gemaakt. Mede op basis van verdiepende gesprekken met de projectpartners en overige stakeholders worden in elk geval de volgende meekoppelkansen en/of -mogelijkheden in de Verkenning meegenomen:

- In 2018 is de vergunning verleend voor Markerzand, een grootschalige zandwinning vlakbij de Oostvaardersoevers. Hierbij komt materiaal vrij dat naar verwachting bruikbaar is voor verondiepingen in het Markermeer. De concessiehouder is verplicht 40% van de aanwezige bovengrond (de sedimentlaag die bovenop het te winnen zand ligt) toe te passen in natuurbouwprojecten die bijdragen aan het Toekomstbestendige Ecologische Systeem (TBES). Oostvaardersoevers kan één van die natuurprojecten zijn
- Het Ministerie van IenW heeft een (MIRT)opgave van capaciteitsuitbreiding van het aantal ligplaatsen bij de vaarverbinding Amsterdam Lemmer. Er is een voorkeur voor een locatie bij de splitsing van de vaarverbinding Amsterdam – Lemmer/Amsterdam -Enkhuizen. Dit is ongeveer ter hoogte van Oosterdiep. De huidige ligplaatscapaciteit in bijvoorbeeld Pampushaven en havenkom Oosterdiep voldoet niet (te weinig en te klein voor schepen in de bevaarbaarheidsklassen CEMT V). Bij koppeling aan Oostvaardersoevers kan de vrijkomende ruimte in beide havens op een andere manier worden benut
- Ook wordt mogelijk ‘t Bovenwater gebaggerd, waarbij eveneens mogelijk bruikbaar materiaal vrijkomt.
- De gemeenten Lelystad en Almere hebben diverse (woning)bouwplannen. Mogelijk krijgen ze bij het realiseren van deze plannen te maken met aanvullende natuuropgaven. In de Verkenning wordt onderzocht of en in welke mate deze opgaven gerealiseerd kunnen worden binnen de kaders van het project Oostvaardersoevers
- Beide gemeenten zijn ook bezig met de toeristisch-recreatieve ontsluiting van het Markermeer, de Lepelaarplassen en de Oostvaardersplassen. Hier liggen duidelijke koppelkansen gezien het tweede hoofddoel van het project Oostvaardersoevers (zie hierboven)
  - In Almere gaat het concreet om koppeling met de ontwikkeling Almeerse Poort, met koppel- en combinatiekansen bij de Oostvaardersdijk (locatie Westvaarders) en Oosterdiep (voormalig werkeiland De Blocq van Kuffeler)
  - De gemeente Lelystad werkt aan de ontwikkeling van Poort Lelystad, met koppelings- en combinatiemogelijkheden op de kop van de Knardijk en havenkom Lelystad Haven
- Oostvaardersoevers en Nationaal Park Nieuw Land worden in samenhang ontwikkeld en bieden over en weer kansen om elkaar te versterken
- Waterschap Zuiderzeeland ziet de volgende kansen:
  - Het vispasseerbaar maken van gemaal De Blocq van Kuffeler
  - De ontwikkeling van een bezoekersfunctie, gekoppeld aan het gemaal De Blocq van Kuffeler, eventueel in combinatie met ontwikkeling van het omringende gebied
  - Het verbeteren van de waterkwaliteit van de Lage Vaart door de afvoer vanuit de Oostvaardersplassen te verminderen
- Staatsbosbeheer ziet als beheerder van het Oostvaardersplassengebied kansen voor koppelingen met ontwikkelingen in hun gebieden. Zij is mede-ontwikkelaar van de Almeersepoort en Poort Lelystad, met bijbehorende koppelkansen. Daarnaast werkt zij in het kerngebied Oostvaardersplassen onder andere aan vernatting en beschutting van een deel van het begrazingsgebied, in combinatie met vispassages en een vergroting van de beleving (via excursies). Koppelkansen zijn er op het gebied van de verbinding en (excursie)beleving van die verbinding

- Het Flevo-landschap werkt samen met gemeente Almere aan de ontwikkeling van het Lepelaarplassengebied (onderdeel Almeersepoort) gericht op:
  - Natuurversterking en het vergroten van de belevingsmogelijkheden van het kerngebied Lepelaarplassen (bijvoorbeeld vogelkijkhut, zichtbare/beleefbare vispassage)
  - De recreatieve versterking van het Wilgenbos en Vaartsluisbos met verbindingen naar Almere Stad en Oostvaardersplassen
  - De herontwikkeling van het Oosterdiep (voormalig werkeiland De Blocq van Kuffeler, gericht op de ontwikkeling van een nieuwe bezoekersfunctie ten oosten van de sluis en de invulling als waterhub in de verbinding met Markerwadden en Bataviakwartier (Lelystad)
- Potentiele koppelkansen zijn er op het gebied van recreatieve beleving en de invulling van de verbinding in de Lepelaarplassen.

2.5 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Voor het project, en dus ook de Verkenning, zijn de volgende inhoudelijke uitgangspunten en randvoorwaarden van toepassing:

- De waterveiligheid van Flevoland blijft gewaarborgd. Dat betekent dat eventuele ingrepen aan/in de Oostvaardersdijk alleen mogelijk zijn als ze de waterveiligheid niet nadelig beïnvloeden
- De functionaliteit van het gemaal De Blocq van Kuffeler en de functionaliteit van de Zuidersluis blijven gehandhaafd
- De functionaliteit van de weg op de Oostvaardersdijk (N701) blijft in stand
- De strategische functie van zoetwaterreservoir van het IJsselmeer/Markermeer blijft gehandhaafd
- Het flexibel peilbeheer van het Markermeer zoals dit is vastgelegd in het Nationaal Waterplan en het recent genomen peilbesluit wordt aangehouden
- De hoofdvaarweg Amsterdam-Lemmer blijft liggen op de huidige locatie
- Uitgangspunt voor de beschrijving van de autonome ontwikkeling is het jaar 2030. Daarnaast dient de verkenning een doorkijk te geven naar het jaar 2050
- Uitgangspunt zijn de klimaatscenario's van de KNMI uit 2014 voor de periode tot aan 2050. Daarnaast dient de verkenning een doorkijk te geven naar de verwachte klimaatbestendigheid van het Voorkeursalternatief (VKA) voor het jaar 2100
- De betrokken partijen hebben ambities op het gebied van duurzaamheid. Dit betekent dat het project energieneutraal is, klimaatbestendig is en volgens de principes van de Circulaire Economie gerealiseerd en beheerd moet kunnen worden

3 Onderzoeksalternatieven

Dit hoofdstuk beschrijft de alternatieven die in het milieueffectrapport worden onderzocht. Eerst worden de eisen beschreven waaraan alternatieven in een MER moeten voldoen. Vervolgens is toegelicht hoe de alternatieven tot stand zijn gekomen (het proces). Daarna volgt een beschrijving en visualisatie van de alternatieven. Ten slotte is beschreven hoe, aan het eind van de verkenningsfase, uiteindelijk een voorkeursalternatief wordt gekozen.

3.1 Alternatieven in een MER

Een MER beschrijft de 'redelijkerwijs in beschouwing te nemen' alternatieven. Een alternatief moet realistisch zijn, dat wil zeggen: technisch maakbaar, betaalbaar, en in principe probleemoplossend. Daarnaast is het van belang dat de alternatieven onderscheidend zijn en 'alle hoeken van het speelveld bestrijken'. Het is niet nodig andere/extra alternatieven te onderzoeken als die niet leiden tot wezenlijk andere milieugevolgen.

We werken hierbij 'van grof naar fijn'. Kort gezegd gaat het in de Verkenning om het 'waarom, wat en waar' op hoofdlijnen. In het planMER gaat het dan ook om onderzoeksalternatieven waarin oplossingsrichtingen worden beschreven en globaal uitgewerkt. Centraal staat de functionaliteit van de alternatieven en de globale aanduiding van hoe de alternatieven werken en waar ze zijn gelegen. De concrete locatie en technische uitwerking van de maatregelen - het 'hoe' - en gedetailleerd onderzoek naar de milieueffecten daarvan, komt aan de orde in de planuitwerkingsfase.

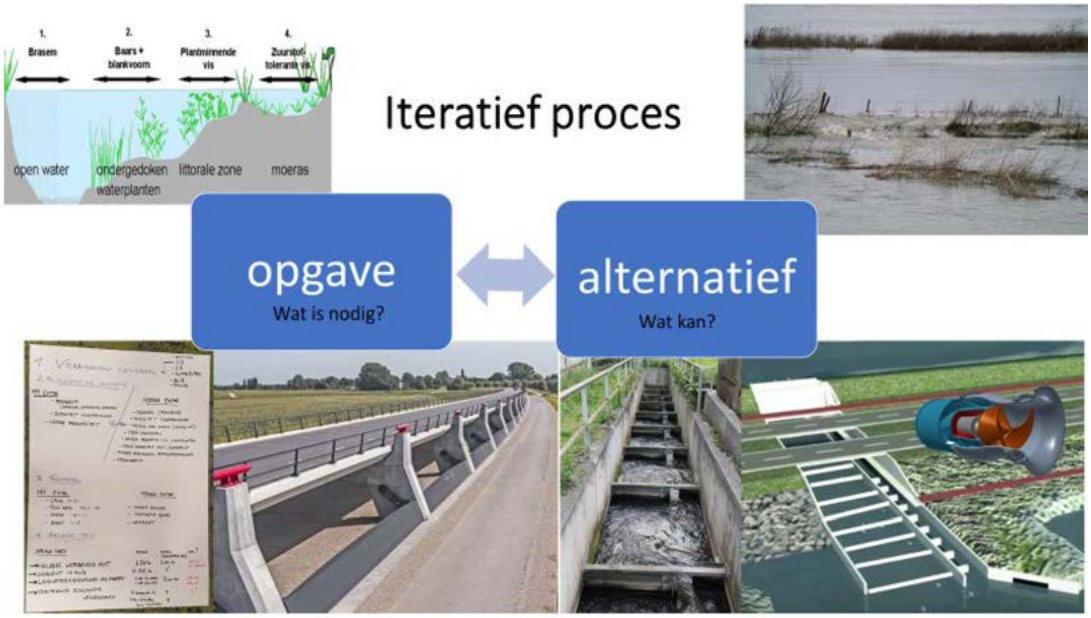

Figuur 3.1 Visualisatie van proces Creatieve Fase Verkenning Oostvaardersoevers

3.2 Proces naar de alternatieven

In het ontwerpproces van de alternatieven zijn in essentie vier parallelle sporen voedend ensturend geweest voor het ontwikkelen van de inhoud: (1) diverse workshops/expertsessies (charrettes) met partners en experts, (2) verdiepende studies, (3) diverse stakeholdergesprekken inclusief de klankbordgroep en (4) meerdere informatieavonden en zienswijzen naar aanleiding van de publicatie van de Startbeslissing en de Kennisgeving Participatie.

Stap voor stap zijn middels deze vier sporen eerst de doelstellingen, uitgangspunten en randvoorwaarden zoals geformuleerd in de Startbeslissing, nader geconcretiseerd. Vervolgens zijn bouwstenen geformuleerd; maatregelen die kunnen bijdragen aan de projectdoelen. Deze lijsten met bouwstenen zijn besproken in workshops met experts en in stakeholdergesprekken. Op basis daarvan is een selectie gemaakt welke bouwstenen verder zijn meegenomen en welke niet.

Bouwstenen
Via diverse sporen zijn de bouwstenen verzameld die kunnen bijdragen aan de projectdoelstellingen. Bouwstenen zijn bijvoorbeeld het creëren van luwte in het Markermeer voor het afschermen van bepaalde gewenste ecotopen, het aangeven van recreatiezones, het maken van ecologische verbindingen door de Oostvaardersdijk, het maken waterverbindingen door de dijk, het creëren van peilfluctuaties in de rietmoerassen en de graslanden en het maken van interne (vis)verbindingen in de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. De bouwstenen kunnen nog allerlei vormen krijgen, de definitieve vorm zal pas in een volgende (MIRT) fase worden bepaald.

In deze fase zijn onderzoeksalternatieven samengesteld uit de bouwstenen. Daarbij is vooral de locatie en de functie van de bouwsteen van belang. Deze onderzoeksalternatieven zijn nog niet 'in beton gegoten' en worden indien nodig (bijvoorbeeld naar aanleiding van zienswijzen) in de analytische fase van deze verkenning nog nader aangescherpt en verder uitgewerkt. Uitwerking gebeurt tot op het detailniveau dat nodig is om de mate van doelbereik te kunnen bepalen, een betrouwbare kostenraming te kunnen maken en (verschillen in) milieueffecten te kunnen onderzoeken. Vervolgens worden, op basis van al die informatie, de alternatieven met elkaar vergeleken en beoordeeld om ten slotte een voorkeursalternatief vast te stellen.

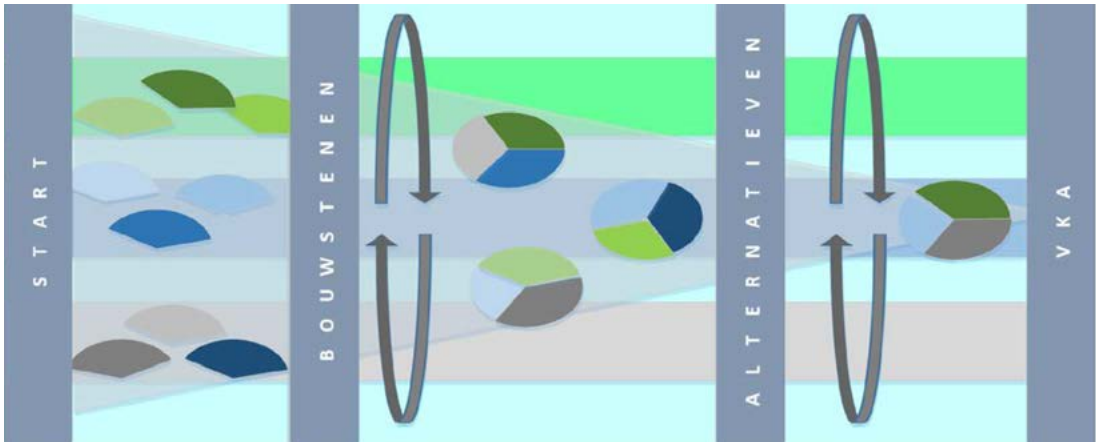

Figuur 3.2 Processchema Verkenning Oostvaardersoevers

3.3 Beschrijving van de onderzoeksalternatieven

Er zijn drie onderzoeksalternatieven samengesteld; (1) Alternatief Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken, (2) Alternatief Concentreren en (3) Alternatief Verdelen.

De volgende uitgangspunten gelden voor alle alternatieven:

- De alternatieven leveren een bijdrage aan beide doelen
- De alternatieven gaan uit van het IJsselmeergebied als 'novel ecosysteem'; dat wil zeggen: *"een systeem dat verschilt in compositie en/of functie van huidige of historische natuurlijke ecosystemen als gevolg van veranderingen in abiotische condities of biotische samenstellingen (...) en wat niet meer terug kan naar zijn historische referentie* (UvA, 2019). Voor het IJsselmeergebied betekent dit dat gezocht moet worden naar functionaliteiten van het nieuwe systeem waarmee het kan bijdragen aan specifieke doelen van TBES. Dit houdt in dat de maatregelen met name moeten leiden tot vergroting van de oppervlakte ondiep water, tot meer natuurlijke overgangen tussen land en water en tot versterking van de relatie tussen watersystemen
- De alternatieven lijken op dit moment (financieel) haalbaar en veroorzaken zo op het eerste gezicht geen onoverkomelijke milieueffecten
- De aanname is dat de alternatieven functioneel zijn voor uitwisseling water, vis en stoffen
- De alternatieven bevatten vergelijkbare peildynamiek in de plassen (seizoenspeil en langjarig) en geen aanvullende maatregel om extra winddynamiek te introduceren
- De alternatieven benutten en versterken de ruimtelijke kwaliteit (onder andere lijnenstructuur)
- Met alle alternatieven wordt aangesloten bij de visie Nationaal Park Nieuw Land. Om de ambitie "energieneutraal" mogelijk te maken wordt in alle alternatieven extra aandacht besteed aan duurzaamheid. Ook worden in alle alternatieven recreatieve voorzieningen uitgebreid/toegevoegd om de beleefbaarheid en aantrekkelijkheid van het gebied te vergroten. De plaats en de omvang van de voorzieningen verschilt per alternatief. In alle alternatieven zijn de recreatieve voorzieningen gesitueerd bij de plaatsen waar water in- en uit wordt gelaten. Deze plaatsen bieden vanwege de vernieuwende waterbouwelementen bij uitstek kansen om het gebied beleefbaarder en aantrekkelijker te maken
- In alle alternatieven zijn binnendijks kleinschalige bouwstenen opgenomen om het geheel te laten functioneren (zoals het graven van kreken en aanleggen van een prielensysteem). Deze staan niet op de kaarten en in de beschrijvingen

Daarnaast zijn de uitgangspunten en randvoorwaarden zoals in paragraaf 2.5 benoemd van toepassing.

In alle alternatieven zijn luwtestructuren, foerageergebieden, visvriendelijke pompen/gemalen, inundatievlaktes (Oostvaardersplassen) en kleinere inundatiegebieden zoals de Natte Graslanden (Lepelaarplassen) en recreatieve voorzieningen opgenomen. De plaats en omvang verschilt per alternatief. Verder zijn de alternatieven onderscheidend van elkaar doordat ze vanuit een eigen filosofie zijn aangevlogen. Hieronder wordt per alternatief steeds eerst de achterliggende filosofie beschreven, daarna de ecologische uitwerking en ten slotte de uitwerking voor wat betreft beleefbaarheid.

3.3.1 Alternatief 1: Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken

Alternatief Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken maakt, zoals de titel al aangeeft, zoveel mogelijk gebruik van bestaande infrastructuur, in combinatie met een 'stromend systeem' om de gestelde ecologische opgave te bereiken. Een 'stromend systeem' houdt in dat het water op één plek in het gebied wordt binnengelaten vanuit het Markermeer, door de verschillende deelgebieden heen stroomt, en tenslotte weer op een andere plek via een luwtestructuur wordt uitgelaten in het Markermeer.

Gebruik maken van bestaande infrastructuur bespaart kosten en materialen en biedt de kans om bestaande elementen optimaal in te passen in het plan voor de Oostvaardersoevers. Bestaande elementen die in dit alternatief worden benut, zijn het gemaal De Blocq van Kuffeler, de Zuidersluis, de bestaande luwtestructuren langs de Oostvaardersdijk (bij De Blocq van Kuffeler, Pampushaven en Lelystadhaven) en de bestaande watergangen en stuwen.

De Lage Vaart staat in verbinding met de Oostvaardersplassen en de Hoge Vaart met de Lepelaarplassen. Om de doelen te bereiken, zijn nog wel nieuwe voorzieningen nodig zoals nieuwe inlaten, stuwen en recreatieve voorzieningen maar minder dan in de andere twee alternatieven. Het water wordt ingelaten via twee nieuwe inlaten; één net ten westen van de Lepelaarplassen (bij Pampushaven) en één aan de noordzijde van de Oostvaardersplassen. Vanaf die inlaten stroomt het water door de moerasgebieden naar respectievelijk de Lage en Hoge Vaart, waarbij het organismen, nutriënten en organisch stof uit de moerasgebieden met zich meeneemt. Vanuit de Lage en Hoge Vaart wordt het water vervolgens uitgemalen in het Oostvaardersdiep (door De Blocq van Kuffeler).

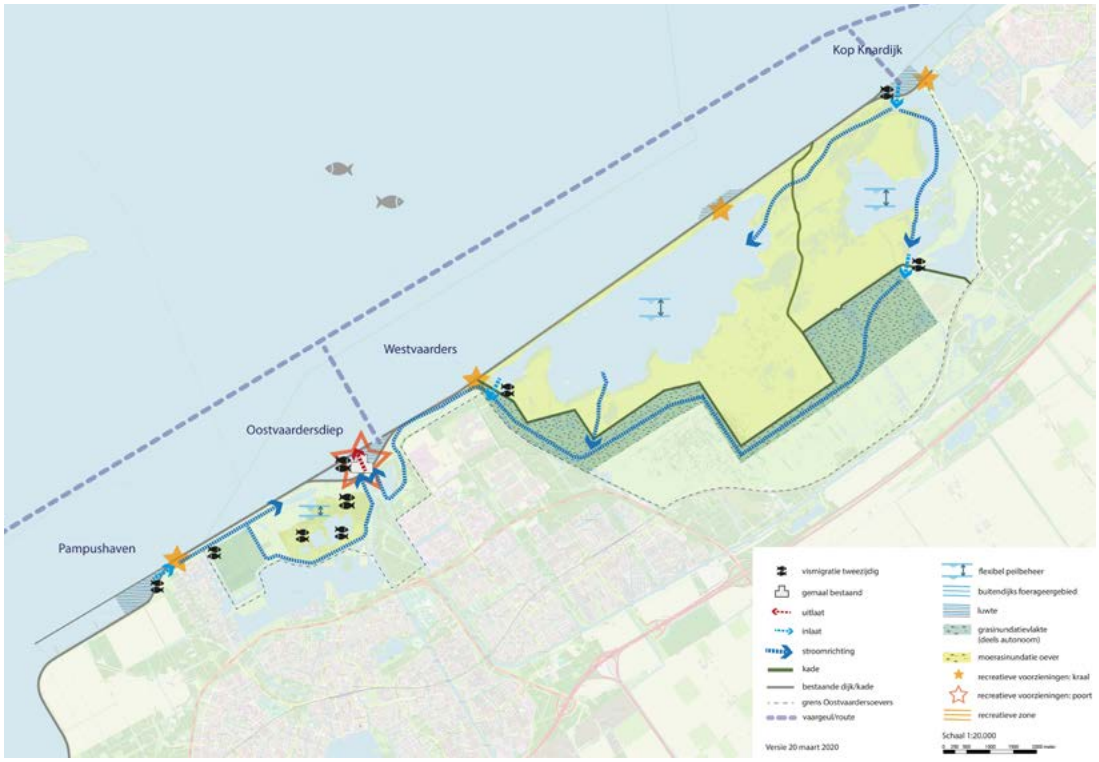

Figuur 3.3 Alternatief 1: Bestaande situatie optimaal gebruiken

Bestaande en enkele nieuwe luwtestructuren aan de Markermeerzijde worden gebruikt om water in en uit het Markermeer te laten. Door het ontbreken van de golfdynamiek van het Markermeer ontstaan achter deze luwtestructuren rustgebieden en gradiënten van diepte en concentraties. Hierdoor ontstaan tevens buitendijkse foerageergebieden voor vogels. De manier waarop de luwtestructuren functioneel worden gemaakt, wordt in de analytische fase verder uitgewerkt.

Dit alternatief heeft zowel in de Oostvaardersplassen als in de Lepelaarplassen het karakter van een moeras waar een riviertje doorheen stroomt dat via een delta uitmondt in een meer. Door het water op de ene plek het gebied in te laten en op een andere plek het gebied uit te laten, kunnen nutriënten en organische stof uit de moerasgebieden worden afgevoerd naar het Markermeer, waardoor een bijdrage wordt geleverd aan het sluiten van de stoffenkringlopen binnen ieder van de drie gebieden. Dit leidt met name in de Oostvaardersplassen tot vermindering van ophoping van organische stof en hiermee tot een duurzamer rietmoeras en een grotere habitatdiversiteit. In het Markermeer leidt dit tot een lokale verhoging van de habitatdiversiteit van bijvoorbeeld (moeras) broedvogels, vissen en benthos3 en productiviteit van het watersysteem ten gunste van meer voedsel voor vogels.

De in- en uitlaat locaties lenen zich goed voor het toevoegen van ruimtelijke kwaliteit/beleving en nieuwe recreatieve voorzieningen. Bij het Oostvaardersdiep, op het voormalig werkeiland De Blocq van Kuffeler zijn al meerdere recreatieve voorzieningen aanwezig, zoals het bezoekerscentrum De Trekvogel. Dit gebied leent zich daarom uitstekend voor een uitbreiding van de voorzieningen tot een recreatieve 'poort' met bijvoorbeeld horeca, parkeervoorzieningen, een halteplaats voor de waterverbinding naar de Markerwadden en fietsvoorzieningen. De doelgroep is bovenregionaal. De beleving is gericht op (en verhalen over) het gemaal (zoals de strijd tegen het water, de inpolderingshistorie), de verbinding Oostvaardersoevers en over natuur (Lepelaarplassen, Markermeer).

Ten slotte zijn in dit alternatief vier kleinschalige recreatieve voorzieningen/ 'kralen' opgenomen op de Oostvaardersdijk, namelijk bij de Kop Knardijk, Westvaarders (Almeersepoort), bij de bestaande luwtestructuur halverwege de Oostvaardersplassen en Pampushaven. De doelgroep hiervoor is lokaal/regionaal. Deze kralen bieden kansen om de toegankelijkheid op de kruin van de dijk (zie eerste Gouden Regel van Palmboom) te vergroten en uitzicht te bieden op zowel het Markermeer als de Oostvaardersplassen.

3 Benthos is een verzamelnaam voor alle organismen die leven op de bodem van het water, de bentische zone.

3.3.2 Alternatief 2: Concentreren

In het alternatief Concentreren is net als in Alternatief 1 (Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken) uitgegaan van het principe van een 'stromend systeem', alleen worden extra voorzieningen toegevoegd. Het belangrijkste verschil is dat het water uit de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen niet door De Blocq van Kuffeler wordt uitgemalen, maar door twee nieuwe visvriendelijke pompen/gemalen. Dit biedt een extra kans om innovatieve kunstwerken te ontwerpen die maximaal bijdragen aan de gewenste verbinding. Doordat dit alternatief minder afhankelijk is van bestaande voorzieningen kan het ook (qua beheer en onderhoud) zelfstandiger functioneren. Hierdoor kan de in- en uitlaat maximaal worden afgestemd op de ecologische processen en de gewenste dynamiek, en hoeft minder rekening te worden gehouden met overige en mogelijk belemmerende functies van de bestaande voorzieningen. Doordat water uit de Oostvaardersplassen niet eerst wordt afgelaten naar de Lage Vaart maar rechtstreeks wordt uitgemalen op het Markermeer treedt geen menging op met water uit het overig deel van de polder. Bovendien hoeft een veel minder groot hoogteverschil te worden overbrugd, wat energetisch een voordeel is.

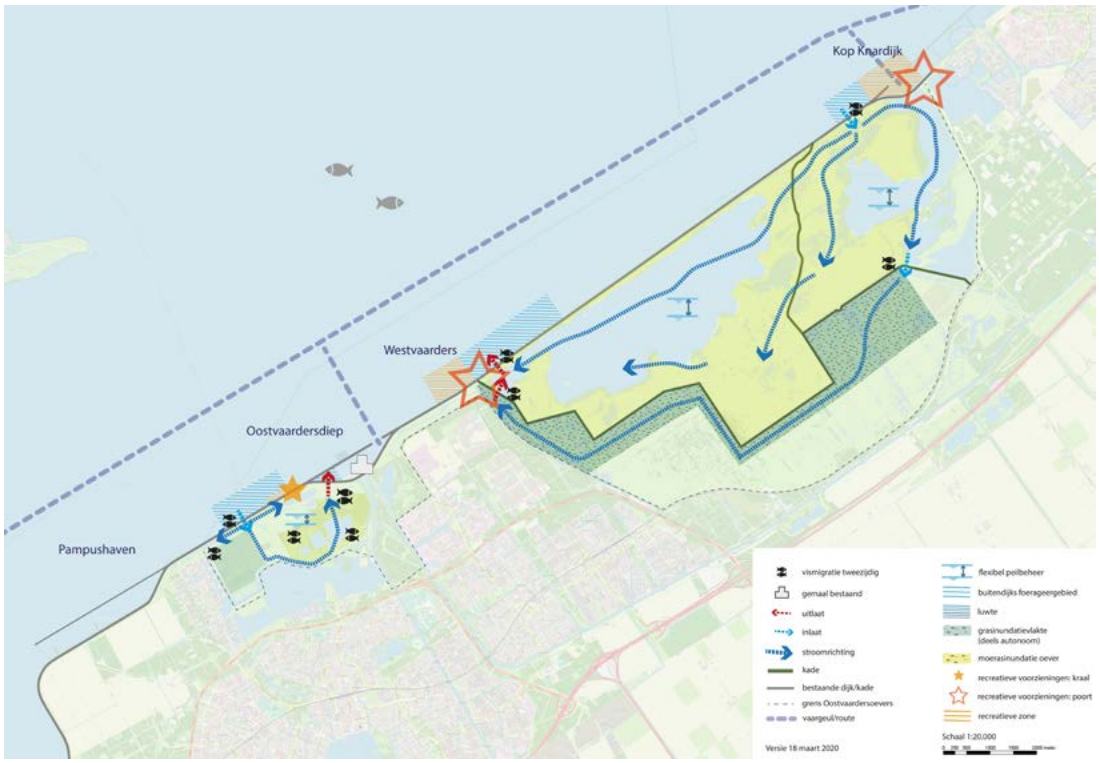

Figuur 3.4 Alternatief 2: Concentreren

Het water wordt in dit alternatief ingelaten via twee nieuwe inlaten: één voor de Lepelaarplassen, ter hoogte van Jacobsslenk en één voor de Oostvaardersplassen, bij de Kop van Knardijk. Vanaf de inlaat bij het Jacobsslenk stroomt het water door de Lepelaarplassen naar het Oostvaardersdiep, waarbij het net als in Alternatief 1 organismen, nutriënten en organisch stof met zich meeneemt. Vanuit het Oostvaardersdiep wordt het door een nieuwe (visvriendelijke) voorziening uitgemalen in het Markermeer.

Vanaf de Kop Knardijk stroomt het water aan de oostzijde de Oostvaardersplassen richting het Jac. P. Thijssepad. Daar wordt het water uitgemalen met een visvriendelijke pomp of een visvriendelijk gemaal.

In het alternatief Concentreren worden enkele nieuwe luwtestructuren aan de Markermeerzijde gebruikt om water in- en uit het Markermeer te laten. Door het ontbreken van de golfdynamiek van het Markermeer ontstaan achter deze luwtestructuren rustgebieden en gradiënten van diepte en concentraties. Hierdoor ontstaan tevens buitendijkse foerageergebieden voor vogels. Doordat er minder beperkingen zijn van bestaande voorzieningen kunnen in het alternatief Concentreren grotere luwtestructuren worden gecreëerd. Deze kunnen op verschillende manieren worden vormgegeven en beleefbaar worden gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van vooroevers of (schier)eilanden. De manier waarop de luwtestructuren functioneel worden gemaakt, wordt in de analytische fase verder uitgewerkt. In dit alternatief is ook een grotere waterverbinding voorzien, waardoor behalve vissen ook grotere fauna (zoals otters) hiervan gebruik kan maken.

De in- en uitlaatlocaties lenen zich ook hier goed voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en nieuwe recreatieve voorzieningen. In dit alternatief zijn twee recreatieve toegangspoorten tot de Oostvaardersoevers opgenomen, namelijk bij de Kop Knardijk (Lelystad) en Westvaarders (Almere). In dit alternatief is bij de grotere luwtes behalve ruimte voor ecologie ook ruimte voor beleving. Dit sluit aan bij een van de Gouden Regels van Palmboom waarin staat “benut en ontwikkel daartoe bestemmingen in de zone tussen land en water (Gouden Regel 9, Palmboom).” De doelgroep voor beide plekken is bovenregionaal (met auto/boot). Indien haalbaar kan hier ook ruimte worden gevonden voor kleinschalige verblijfsrecreatie (lodges). Aan de Lelystadse kant kan hiermee een relatie worden gecreëerd met Lelystad Haven.

Bij de Lepelaarplassen is een (kleine) ‘kraal’ opgenomen: een plek met een verhaal, waar iets te zien en te beleven is en bevatten kleinschalige voorzieningen zoals informatieborden. De doelgroep is lokaal/regionaal. Deze kralen bieden kansen om de toegankelijkheid op de kruin van de dijk (Gouden Regel 1, Palmboom) te vergroten en uitzicht te bieden op zowel het Markermeer als de Lepelaarplassen.

3.3.3 Alternatief 3: Verdelen

In het Alternatief Verdelen worden meerdere (kleinere) verbindingen tussen de moerasgebieden en het Markermeer gerealiseerd, waarbij de locatie van in- en uitlaten wordt gecombineerd. Hierdoor ontstaat een 'ademend systeem', waarbij verbinding en uitwisseling van vis en water dwars op de zonering van open water naar moeras en grasland centraal staan. Door lokale verschille kunnen unieke combinaties van ecotopen, biodiversiteit en waterkwaliteit ontstaan. Voor de Oostvaardersplassen richt dit alternatief zich alleen op het westelijk deel vanuit de gedachte dat het oostelijk deel sinds haar ontstaan nog ongemoeid is gelaten, en we dat zo willen behouden. Doordat dit alternatief minder afhankelijk is van bestaande voorzieningen kan het ook (qua beheer en onderhoud) autonomer functioneren dan Alternatief 1 (Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken).

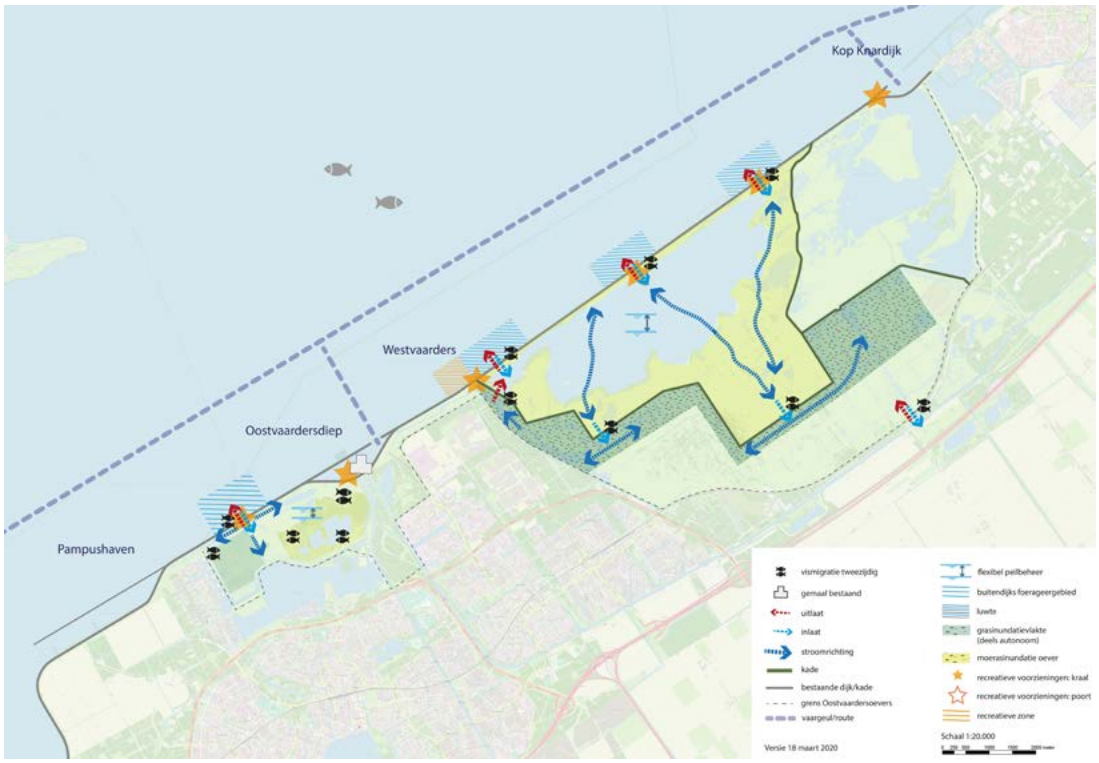

Figuur 3.5 Alternatief 3: Verdelen

In het alternatief Verdelen worden enkele luwtestructuren aan de Markermeerzijde gecreëerd om water in en uit het Markermeer te laten. De in- en uitlaten die in dit alternatief dus gecombineerd zijn, bevinden zich ter hoogte van de Lepelaarplassen, ter hoogte van de Westvaarders, ter hoogte van de bestaande luwtestructuur langs de Oostvaardersdijk en aan de uiterste oostzijde van de Grote Plas. Door het ontbreken van de golfdynamiek van het Markermeer ontstaan achter deze luwtestructuren rustgebieden en gradiënten van diepte en concentraties. Hierdoor ontstaan tevens buitendijkse foerageergebieden voor vogels.

’s Zomers stroomt het water vanaf de in- en uitlaten het gebied in en ’s winters het gebied uit door dezelfde watergangen. Dit leidt, net als in de andere alternatieven, tot verhoging van habitat-diversiteit in de Oostvaardersplassen, bijvoorbeeld voor viseters en steltlopers, en verhoging van de diversiteit van de visgemeenschap in het Markermeer. Dit alternatief vraagt om meerdere interne maatregelen; ter plaatse van de Lepelaarplassen zullen diverse nieuwe (onder)gemalen/pompen nodig zijn vanwege peilverschillen. In dit alternatief is tevens een verbinding (in- en uitlaat) met het achterland van de Oostvaardersplassen opgenomen. Dit draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit vanwege de intensivering van verbindingen tussen het water en het achterland (Gouden Regel 6, Palmboom).

In dit alternatief is vanwege de meerdere kleinere in- en uitlaten die er zijn, gekozen voor meerdere kleinere plekken met belevingsmogelijkheden langs de Oostvaardersdijk, als ‘kralen aan een kralen-snoer’; plekken met een verhaal en waar iets te zien of te beleven is. De doelgroep is lokaal/regio-naal. Deze kralen bieden kansen om de toegankelijkheid op de kruin van de dijk (Gouden Regel 1, Palmboom) te vergroten en uitzicht te bieden op zowel het Markermeer als de Oostvaardersplassen.

3.4 Samenvattend overzicht onderzoeksalternatieven

In tabel 3.1 zijn de kenmerken van de alternatieven opgenomen.

	Alternatief Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken	Alternatief Concentreren	Alternatief Verdelen
	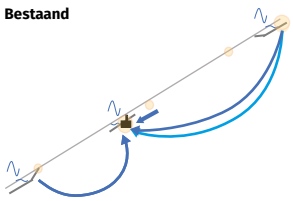	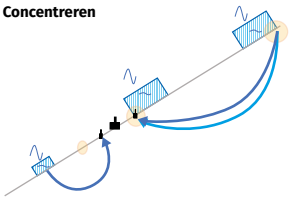	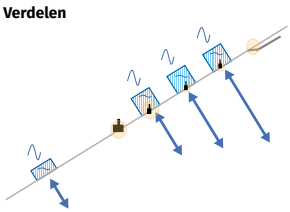
Waterinlaten en -uitlaten	Aparte in- en uitlaten, zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande	Aparte in- en uitlaten, met name nieuwe	Nieuwe gecombineerde in- en uitlaten
Pampushaven	Inlaat	-	-
Jacobsslenk	-	Inlaat	Gecombineerde in- en uitlaat
Oostvaardersdiep	Uitlaat door De Blocq van Kuffeler	Uitlaat door nieuw vis-vriendelijk gemaal/pomp	-
bestaande luwte-structuur langs OVD	-	-	Gecombineerde in- en uitlaat
uiterste oostzijde Grote Plas	-	-	Gecombineerde in- en uitlaat
Westvaarders	-	Uitlaat	Gecombineerde in- en uitlaat
Kop Knardijk	Inlaat	Inlaat	-
Luwtes	Vier kleine bestaande luwtes	Enkele grotere luwtes	Meerdere kleine luwtes
Doorstroming Oostvaarders-plassen	Parallel aan Oostvaardersdijk doorstroming door hele gebied van Kop Knardijk tot Westvaarders en van daar naar De Blocq van Kuffeler	Parallel aan Oostvaardersdijk doorstroming door hele gebied van Kop Knardijk tot nieuwe uitlaat Westvaarders	In het westelijk deel heen en weer stroming dwars op de Oostvaardersdijk
Doorstroming Lepelaarplassen	Doorstroming van Pampushaven naar Blocq van Kuffeler	Doorstroming van Jacobsslenk naar nieuw vis-vriendelijk gemaal/pomp	Heen en weer stroming van/naar gecombineerde in- en uitlaat
Moerasinundatie-vlakte OVP	Ja, groot	Ja, groot	Alleen in westelijk deel in zone direct om grote plas
Grotere recreatieve zones (poorten)	Oostvaardersdiep Doelgroep bovenregionaal	• 'Kop Knardijk' • 'Westvaarders' Doelgroep beide; bovenregionaal	-
Kleinere recreatie-ve zones ('kralen')	• 'Kop Knardijk' • Westvaarders • Halverwege OVP • Pampushaven Doelgroep lokaal/regionaal	ten zuiden van het Oostvaardersdiep Doelgroep lokaal/regionaal	Meerdere plekken op/langs de Oostvaardersdijk Doelgroep: lokaal/regionaal

Tabel 3.1 Verschillen tussen de alternatieven

3.5 Mogelijkheden die niet nader worden onderzocht in de alternatieven

Een aantal mogelijke maatregelen is in deze fase op basis van 'expert judgment' afgevallen. Het gaat om:

- Een open Oostvaardersdijk, ofwel het verplaatsen van de primaire kering om de moerasgebieden heen. De reden dat deze optie afvalt, is dat het verplaatsen van de primaire kering te grote gevolgen zou hebben voor de waterveiligheid. Bovendien zou het doel niet kunnen worden bereikt zonder ingrijpende maatregelen en hoge kosten om de waterveiligheid te waarborgen
- Een alternatief 'Meer concentreren' waarbij 'in het midden' van de Oostvaardersplassen op één locatie een grote (nieuwe) in- en uitlaat wordt gerealiseerd in plaats van aan twee uiteinden van het de Oostvaardersoevers, van waaruit water door het hele moerasgebied wordt geleid. Dit heeft weliswaar als voordeel dat een kostenbesparing valt te realiseren, maar resulteert op basis van een eerste verkenning in onvoldoende ecologische meerwaarde
- Een alternatief 'Volledig met de bestaande infrastructuur'. Hiervoor geldt net als bij het vorige alternatief dat een kostenbesparing valt te realiseren maar dat het op basis van een eerste verkenning onvoldoende ecologische meerwaarde oplevert
- Relatief grote eilandcomplexen in het Markermeer omdat het niet effectief bijdraagt aan verbinding tussen Markermeer en de beide plassen, duur is en ten koste gaat van het waterbergend vermogen van het Markermeer
- Grootschalige aanvullende maatregelen om extra winddynamiek te introduceren vanwege kosten aanleg, energieverbruik, waterveiligheid. Wel is er in alle alternatieven aandacht voor innovatieve oplossingen

3.6 Afronding verkenningsfase: het Voorkeursalternatief

Mede op basis van de zienswijzen die op basis van deze NRD worden ingebracht, worden de onderzoeksalternatieven nader uitgewerkt in de analytische fase van de verkenning. Vervolgens worden de alternatieven integraal beoordeeld en afgewogen, zie figuur 3.6 voor het te hanteren beoordelingskader.

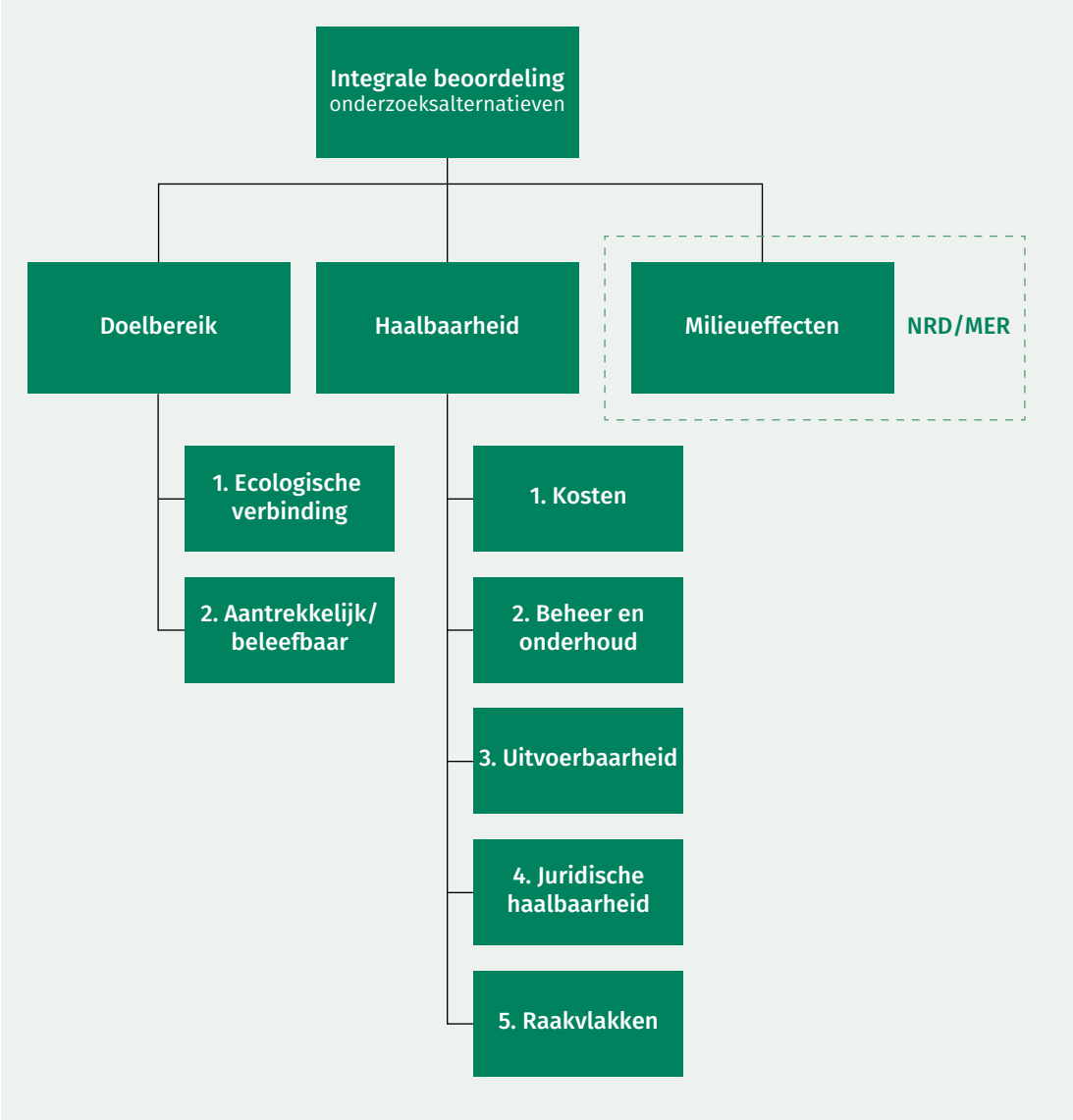

Figuur 3.6 Beoordelingskader alternatieven

In het MER komen de toetsing aan het doelbereik en de milieueffecten aan bod (zie de toelichting op het beoordelingskader paragraaf 4.4). Haalbaarheid wordt wel onderzocht ten behoeve van de besluitvorming over het VKA maar komt niet in het MER terug.

4 Inhoud en aanpak van het onderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft de inhoud en aanpak van het milieueffectrapport. Eerst komen de inhoudelijke vereisten aan bod, daarna wordt beschreven met welke uitgangspunten (beleidskader, autonome ontwikkelingen) wordt gewerkt en tot slot op welke wijze en voor welke criteria onderzoek gedaan zal worden.

4.1 Wat staat er in een MER?

De kern van de procedure voor de milieueffectrapportage is het in beeld brengen van milieu-effecten, waarbij het verschil tussen de referentiesituatie en de plansituatie (=referentiesituatie + voornemen) inzichtelijk wordt gemaakt. Voor het voornemen moeten verschillende alternatieven worden beschouwd. De inhoud van een MER is afhankelijk van het abstractieniveau en de inhoud van het plan. Het MER bestaat uit twee delen, het planMER en het projectMER, waarbij het tweede deel in de planuitwerking wordt geschreven.

Het planMER bevat (in overeenstemming met artikel 7.7 van de Wet milieubeheer) de volgende onderdelen:

A. Doel: een beschrijving van wat met de voorgenomen activiteit wordt beoogd
B. Voorgenomen activiteit en alternatieven: een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven daarvoor, inclusief de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven. In het geval van een m.e.r.-plichtig besluit ook een beschrijving van de wijze waarop de voorgenomen activiteit zal worden uitgevoerd
C. Relevante plannen en besluiten: in het geval van een m.e.r.-plichtig plan een overzicht van eerder vastgestelde plannen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven. In het geval van een m.e.r.-plichtig besluit een aanduiding van dit besluit (of besluiten) en een overzicht van de eerder genomen beslissingen van bestuursorganen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven; zie paragraaf 4.2 voor een nadere toelichting
D. Huidige situatie en autonome ontwikkeling: een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, en van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch de alternatieven worden ondernomen; zie paragraaf 4.3 voor een nadere toelichting
E. Effecten: een beschrijving van de gevolgen voor het milieu die de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven kunnen hebben, inclusief een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven; zie paragraaf 4.4 voor een nadere toelichting
F. Vergelijking: een vergelijking van de beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu (punt D) met de beschreven mogelijke gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en elk van de in beschouwing genomen alternatieven (punt E)
G. Mitigerende en compenserende maatregelen: een beschrijving van de maatregelen om belangrijke nadelige gevolgen op het milieu van de activiteit te voorkomen, te beperken of zoveel mogelijk teniet te doen

H. Leemten in informatie: een overzicht van de leemten in de beschrijvingen van de bestaande toestand van het milieu en de gevolgen voor het milieu (punten D en E) als gevolg van het ontbreken van de benodigde gegevens
I. Samenvatting: een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven mogelijke gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven

4.2 Beleid en wet- en regelgeving

Beleidskaders en wet- en regelgeving stellen randvoorwaarden aan de voorgenomen activiteit. Het MER gaat in op de belangrijkste aspecten en de randvoorwaarden van relevante beleidskaders en wet- en regelgeving, zoals (niet limitatief):

- Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013)
- Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)
- Agenda IJsselmeergebied 2050
- Nationaal Park Nieuw Land
- Kaderrichtlijn Water
- Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)
- Omgevingsprogramma, -visie en -verordening Flevoland
- Wet Natuurbescherming
- Natuurbeheerplan Flevoland 2020
- Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen
- Natura 2000 beheerplannen Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen en Markermeer/IJmeer
- Waterbeheerplan 2016-2021
- Kustvisie Lelystad 2030

Bijlage 2 bevat een eerste analyse van beleid en wet- en regelgeving. Het MER licht de relevante en actuele kaders met de randvoorwaarden nader toe en houdt hier rekening mee bij de milieubeoordeling.

4.3 Autonome ontwikkelingen/referentiesituatie

In de Verkenning worden verschillende mogelijke (pakketten van) maatregelen beschouwd en worden de effecten daarvan geïnventariseerd. De beschrijving van die effecten maakt het mogelijk de toekomstige situatie waarin het project gerealiseerd is te vergelijken met de situatie waarin het project niet gerealiseerd zou worden, maar andere ontwikkelingen wel doorgang vinden. Dit laatste wordt de autonome ontwikkeling' genoemd. De vergelijking tussen een situatie met het gerealiseerde project enerzijds en de autonome ontwikkeling anderzijds maakt scherp inzichtelijk wat nu precies het netto effect van de maatregelen is. Belangrijke autonome ontwikkelingen waar rekening mee gehouden wordt:

Natura 2000 maatregelen in het grazige deel van Oostvaardersplassen

Staatsbosbeheer (beheerder van de Oostvaardersplassen) neemt inrichtingsmaatregelen in het grazige deel van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen om het landschap, de biodiversiteit, de natuurkwaliteit als de recreatieve beleving te versterken. Onderdeel hiervan is het realiseren van periodieke overstromings- en begrazingvlakte , een vismigratieroute inclusief vistrap en verbindende visslenk. Richtinggevend voor de inrichting zijn het Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen en het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen.

Herstel eilanden Lepelaarplassen

Het Flevo-landschap herstelt de twee eilanden in de Grote Plas in de Lepelaarplassen omdat ze sterk gedegradeerd en grotendeels onderwater staan. Door deze te vergroten en de natuur te herstellen, wordt meer leefgebied voor o.a. vogels met een instandhoudingsdoelstelling in het kader van Natura 2000 gerealiseerd.

Nationaal Park Nieuw Land

In paragraaf 2.1 is een korte beschrijving van deze ontwikkeling opgenomen, zie ook www.nationaal-parknieuwland.nl voor een actueel overzicht van de ontwikkeling van dit park.

Bodemdaling

In Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen is sprake van autonome lange termijn gevolgen van bodemdaling. Moerasgebieden vormen zich historisch gezien op de lage, natte delen van gebieden. Door de bescherming van deze natte moerasgebieden heeft de bodem zich op deze plekken minder gerijpt dan op de omringende drogere gebieden. Als gevolg hiervan zijn de droge delen sneller gezakt en liggen de moerasgebieden tegenwoordig relatief hoog in het landschap (omgekeerde inversie). Verdergaande bodemdaling kan de robuustheid van het ecologisch systeem op lange termijn bedreigen. Tegelijk, om de ecologische waarden van de moerasgebieden op lange termijn te waarborgen, kan het wenselijk zijn om in de toekomst stapsgewijs maatregelen te nemen om meer aan te sluiten bij het natuurlijke maaiveldverloop. Dit kan bijvoorbeeld door het stapsgewijs verbinden van gebiedsdelen en aanpassen van waterpeilen.

Overige ontwikkelingen in de omgeving van het plangebied

In de omgeving is sprake van diverse ontwikkelingen, die een (mogelijk) raakvlak hebben met het project Oostvaardersoevers. Zoals Zandwinning Markerzand (in elk geval gedeeltelijk), ontwikkelingen in Almere en Lelystad, zoals Almeerse Poort (is onderdeel van Nationaal Park Nieuw Land) en Kustvisie Lelystad.

Het MER beschrijft alle autonome ontwikkelingen waarmee rekening wordt gehouden bij het bepalen van de milieueffecten van het project Oostvaardersoevers. Uitgangspunt voor de beschrijving van de autonome ontwikkeling is het jaar 2030. Daarnaast geeft de Verkenning een doorkijk naar het jaar 2050, omdat daar de tijdshorizon ligt van twee belangrijke beleidsmatige pijlers van het project: de Agenda IJsselmeergebied 2050 en de PAGW.

Bij Oostvaardersoevers is het van groot belang de te verwachten ontwikkelingen op het gebied van klimaat in de onderzoeken mee te nemen. Uitgangspunt daarvoor zijn de klimaatscenario's van het KNMI (2014) voor de periode tot aan 2050.

4.4 Effectbeschrijving en -beoordeling

4.4.1 Algemeen

Zoals aangegeven in hoofdstuk 1 geeft de 'reikwijdte' in deze notitie aan wat het voornemen is, welke alternatieven het MER onderzoekt en welke milieu- en omgevingsthema's in beeld worden gebracht. Welke thema's worden uitgewerkt is in deze paragraaf aangegeven. Paragraaf 4.4.4 en 4.4.5 beschrijft het 'detailniveau', de diepgang en methode van het onderzoek (kwalitatief of kwantitatief).

4.4.2 Detailniveau passend bij de projectfase

De effectbepaling wordt telkens afgestemd op de te maken keuze. Bij iedere stap wordt geïnventariseerd welke effecten relevant zijn voor de keuze: significante en/of duidelijk onderscheidende effecten. Het detailniveau van het planMER moet een keuze tussen de alternatieven mogelijk maken. In de verkenning wordt gebruik gemaakt van alle relevante bronnen en uitgevoerde onderzoeken. Hierbij wordt met name ingegaan op de onderscheidende en significante effecten.

Het projectMER is gedetailleerder, eventueel met nieuw beschikbare informatie nu het specifieke ontwerp met het bijbehorende ruimtebeslag bekend is. Wellicht is nog sprake van een afweging tussen inrichtings- en uitvoeringsvarianten. Duidelijk wordt waar en welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn om effecten te verzachten of waar compensatie nodig is.

Op het moment van het opstellen van deze NRD zijn er nog enkele kennisleemtes ten aanzien van het organisch stof transport en vismigratiemogelijkheden bijvoorbeeld. In de analytische fase zal hier nader onderzoek naar worden verricht.

4.4.3 Beoordelingskader doelbereik

In paragraaf 2.4 zijn de projectdoelstellingen toegelicht. De alternatieven worden beoordeeld op de mate waarin ze een bijdrage leveren aan de gestelde projectdoelen. Tabel 4.1 geeft aan welke aspecten en criteria daarbij van belang zijn. De effectbeoordeling van het doelbereik is vooral kwalitatief en gebaseerd op expert judgement. De waterbalans en nutriëntenbalans (onderdelen van het doelbereik) worden kwantitatief uitgewerkt.

Thema	Aspect	Beoordelingscriteria, invloed op
Robuust/toekomst-bestendig ecosysteem (TBES)	Habitats en leefgebieden: ”compleet ecotopenstelsel voor het gebied”[4]	Diversiteit ecotopen: aantal verschillende ecotopen
		Omvang van de gewenste ecotopen lokaal en in relatie tot bijdrage aan het ecosysteem van het Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen, afzonderlijk en als één samenhangend ecosysteem
		Kwaliteit van ecotopen bijvoorbeeld door middel van peildynamiek: abiotiek op orde, geen verstoring, et cetera
	Connectiviteit en functionaliteit	Effectiviteit van de connecties tussen Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen: mate van sluiten kringlopen, levenscycli vis, effectiviteit voor gidssoorten en verbetering overlevingsmogelijkheden
		Mate van verbondenheid van ecotopen in Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen in tijd, water-lichaam (wateruitwisseling) en ruimte.
Aantrekkelijker en beleefbaarder merengebied	Ruimtelijke kwaliteit	Mate van aansluiting bij ruimtelijke waarden in het gebied zoals onder ander benoemd in de Gouden Regels van Palmboom; onder andere maat, openheid, schaal
	Recreëren op land en water	Mogelijkheden in aantal, omvang en diversiteit voor water-,oever- en/of landrecreatie en de aansluiting (en) op aanwezige en/of in ontwikkeling zijnde bestemmingen in de omgeving
	Veilig merengebied	Veiligheid voor gebruikers, inclusief waterveiligheid

Tabel 4.1 Toetsingskader doelbereik

N.B. Hoewel de ecologie van het Markermeer-IJmeer over de gehele linie een positieve ontwikkeling vertoont, is er nog een aanzienlijke opgave voordat alle doelen vanuit Natura 2000, Kaderrichtlijn Water (KRW) en Systeemcondities Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) zijn gerealiseerd. In het project Oostvaardersoevers wordt uitdrukkelijk gezocht naar maatregelen die bijdragen aan de opgave TBES.

4.4.4 Beoordelingskader omgevingseffecten

Aanlegfase en gebruiksfase

De beoordeling van de effecten in de gebruiksfase gaat over het verschil tussen de referentie-situatie en de eindsituatie. Door het realiseren van diverse maatregelen kunnen effecten optreden op de in tabel 4.2 genoemde thema’s. Effecten tijdens de gebruiksfase zijn vaak langdurig of permanent van aard.

In de aanlegfase zijn er mogelijk effecten als gevolg van werkzaamheden door de inzet van mens en materieel. Veel van deze effecten zijn tijdelijk, na afronding van de werkzaamheden zijn deze effecten verdwenen. De aanlegfase kan ook leiden tot permanente effecten. Stikstofemissie van het materieel kan ervoor zorgen dat bepaalde natuursoorten permanent verdwijnen. Het MER geeft aan of de ingrepen uit de aanlegfase leiden tot tijdelijke of permanente gevolgen.

4 De begrippen ecotoop of biotoop gaan over landschappen en beschrijven in geografische termen waar het organisme leeft. Een ecotoop is het kleinste, ecologisch nog onderscheidbare gebied in een ecologisch classificatiesysteem van landschappen. ‘Habitat’ beschrijft het leefgebied van een organisme/soort in termen van biotische en abiotische eisen van een organisme. Binnen een biotoop komen verschillende habitats voor.

In het planMER ligt de nadruk op de gebruiksfase maar wordt de aanlegfase ook meegenomen als verwacht wordt dat de uitvoering leidt tot significant negatieve effecten of een duidelijk onderscheid tussen alternatieven. De aanlegfase wordt met name in het projectMER nader uitgewerkt.

Uitgangspunten

Voor het MER-onderzoek hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Er is aandacht voor zowel positieve als negatieve effecten
- De effectbeoordeling in het planMER is vooral kwalitatief en gebaseerd op expert judgement. De waterbalans en nutriëntenbalans (onderdelen van het doelbereik) worden kwantitatief uitgewerkt.
- De effecten worden in het planMER in principe beoordeeld op systeemniveau. Daar waar relevant wordt ook in dit stadium al ingezoomd op de verschillende deelgebieden
- De effecten worden beoordeeld op een vijfpuntsschaal:

Score	Betekenis
--	groot negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie (risico voor haalbaarheid van het plan)
-	negatieve effect ten opzichte van de referentiesituatie
0	geen effect ten opzichte van de referentiesituatie
+	positief effect ten opzichte van de referentiesituatie
++	groot positief effect ten opzichte van de referentiesituatie

Tabel 4.2 Beoordelingsschaal

Thema	Beoordelingscriteria, invloed op
Natuur	• Natura 2000-gebieden • Habitats • Soorten (Wet Natuurbescherming, hoofdstuk 3) • NNN • Overige beschermde natuurgebieden • Beschermde soorten en rode lijstsoorten • KRW-doelen • Bomen en houtopstanden
Bodem	• (water)bodemkwaliteit • aardkundige waarden (incl. morfologisch patroon) • lange termijn gevolgen van bodemdaling op de effectiviteit van de alternatieven
Water	• oppervlaktewaterkwaliteit • oppervlaktewaterkwantiteit en waterbeheer • grondwaterkwantiteit
Landschap, cultuurhistorie en archeologie	• historisch-geografische landschapsstructuren, ensembles en elementen • historische bouwkundige ensembles en elementen • archeologische (verwachtings)waarden op land en water
Gebruikswaarden	• woon- en werkfunctie (woningen, woonkwaliteit, bedrijven, werkkwaliteit) • visserijfunctie (fuiken, vrije gronden, kwaliteit) • scheepvaartfunctie (ligplaatsen, routes) • overige functies (o.a. verkeer en kabels en leidingen
Duurzaamheid/klimaat	• klimaat (klimaatrobuustheid) • energie • circulariteit • duurzame gebiedsontwikkeling

Tabel 4.3 Beoordelingskader omgevingseffecten

4.4.5 Toelichting beoordelingscriteria

Natuur

In de vorige paragraaf is beschreven hoe wordt beoordeeld in welke mate de alternatieven bijdragen aan de natuurdoelstelling van het project. Bij het beoordelen van de omgevingseffecten wordt gekeken naar feitelijk optredende effecten op bestaande natuurwaarden en de nieuwe natuurwaarden die worden gecreëerd. Vanwege het belang voor diverse soorten vogels en vissen zijn het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor deze gebieden gelden daarnaast doelen op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW) waarin normen voor waterkwaliteit en ecologie zijn vastgelegd.

Vanwege het belang van de Natura 2000-gebieden, en de kwaliteiten van het Natuur Netwerk Nederland gaat het MER in op de kansen en bedreigingen voor de beschermde natuur. Het MER onderzoekt de effecten op de habitattypen en -soorten met instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden en op de wezenlijke kenmerken en waarden en ontwikkeldoelen van het Natuur Netwerk Nederland.

In het MER wordt voor de Wet natuurbescherming ingegaan op de mogelijke positieve en negatieve effecten op het leefgebied van beschermde soorten en rode lijstsoorten. Daarnaast wordt kwalitatief in beeld gebracht of er effecten zijn op de doelen conform de Kaderrichtlijn Water voor het IJsselmeer, het Markermeer-IJmeer, de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen.

Bodem

Wanneer bodemverontreiniging(en) in de water- of landbodem aanwezig is/zijn, kan dat leiden tot negatieve (gezondheids)effecten voor mens en milieu. Bovendien brengt het beperkingen met zich mee voor toekomstig gebruik. Om de locaties van bodemverontreinigingen en eventuele beperkingen in beeld te krijgen wordt de (water)bodemkwaliteit onderzocht in het MER. Het verwijderen, ook wel saneren genoemd, van aanwezige sterke verontreinigingen draagt positief bij aan de bodemkwaliteit in een gebied. Het verslechteren van de huidige bodemkwaliteit is wettelijk niet toegestaan. Het MER brengt kwalitatief in beeld wat de gevolgen zijn voor de bodemkwaliteit.

Door het grondverzet en de inrichtingswerkzaamheden kunnen aardkundige waarden worden aangetast. Daarom brengt het MER daarnaast kwalitatief in beeld wat de effecten van de alternatieven zijn op aardkundige waarden, inclusief morfologische waarden.

Bij de beoordeling van de alternatieven wordt extra aandacht gegeven aan de autonome lange termijn gevolgen van bodemdaling. Moerasgebieden vormen zich historisch gezien op de lage, natte delen van gebieden. Door de bescherming van deze natte moerasgebieden heeft de bodem zich op deze plekken minder gerijpt dan op de omringende drogere gebieden. Als gevolg hiervan zijn de droge delen sneller gezakt en liggen de moerasgebieden tegenwoordig relatief hoog in het landschap (omgekeerde inversie). Verdergaande bodemdaling kan de robuustheid van het ecologisch systeem op lange termijn bedreigen. Tegelijk, om de ecologische waarden van de moerasgebieden op lange termijn te waarborgen, kan het wenselijk zijn om in de toekomst stapsgewijs maatregelen te nemen om meer aan te sluiten bij het natuurlijke maaiveldverloop. Dit kan bijvoorbeeld door het stapsgewijs verbinden van gebiedsdelen en aanpassen van waterpeilen.

Water

Dit thema omvat zowel waterkwaliteit als waterkwantiteit. In natuurgebieden kan de waterkwaliteit van groot belang zijn. Daarom geeft het MER een beeld van de mogelijke effecten van de alternatieven op de oppervlaktewaterkwaliteit. Eventuele effecten op KRW-doelen, zowel in de Natura 2000-gebieden als in de polder, worden onder het thema Natuur beschreven en beoordeeld. Door verandering van het waterpeil kan de waterkwantiteit worden beïnvloed. Dit geldt zowel voor het grond- als oppervlaktewater. Een randvoorwaarde voor het project is het vastgestelde peilbesluit Markermeer. Daarnaast wordt getoetst aan de peilbesluiten van Waterschap Zuiderzeeland.

Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Landschap

Bij het thema landschap wordt onderzocht of er effecten zijn op bestaande landschapstypen en -structuur. Het onderdeel ruimtelijke kwaliteit, dat in milieueffectrapportages ook vaak onder het thema Landschap wordt beoordeeld, wordt in dit project als onderdeel van het doelbereik, bij het criterium belevingswaarde beoordeeld.

Cultuurhistorie

In het gebied zijn diverse historisch-geografische en historisch-bouwkunde waarden aanwezig, o.a. dijken, gemalen en diverse rijksmonumenten. De beoordeling op het thema cultuurhistorie richt zich op de effecten op historisch-geografische structuren, ensembles en elementen en op historisch-bouwkundige (beschermde) waarden.

Archeologie

Onder archeologie wordt onderscheid gemaakt in effecten op archeologische verwachtingswaarden en archeologische bekende waarden. De beoordeling van de effecten van de alternatieven op archeologische waarden vindt plaats op basis van de beschikbare archeologisch beleidskaarten.

Gebruikswaarden

Het gebied wordt gebruikt voor wonen, werken, natuur en recreatie. In het gebied tussen Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen bevinden zich verspreid woningen en (agrarische) bedrijven (o.a. glastuinbouw). De Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen zijn met name in gebruik als natuur-/ en recreatiegebieden. Het Markermeer wordt behalve voor recreatie ook gebruikt voor de visserij. Daarnaast lopen er scheepvaartroutes voor zowel beroeps- als recreatievaart.

Zowel de woonfunctie (woonkwaliteit en – in bredere zin - gezondheid), werkfunctie (visserij, scheepvaart en landbouw) als recreatiefunctie (m.n. waterrecreatie) kunnen worden beïnvloed. Onderzocht wordt of en in welke mate het ruimtebeslag van de alternatieven invloed heeft op onder andere de woon- en werkfunctie van het gebied. Daarnaast wordt ook gekeken naar de visserij en scheepvaartfunctie. Het effect op de recreatieve functie (bestemmingen en routes) wordt onder Doelbereik beoordeeld en dus niet als onderdeel van het Thema Gebruikswaarden.

Duurzaamheid/klimaat

De betrokken partijen hebben ambities op het gebied van duurzaamheid. Bij alle projecten, en dus ook bij het project Oostvaardersoevers, wordt ernaar gestreefd een bijdrage aan deze ambities te leveren. Dit betekent onder meer dat het project zoveel mogelijk energieneutraal is, klimaatbestendig en volgens de principes van de Circulaire Economie gerealiseerd en beheerd wordt. In het MER wordt aangeven in hoeverre de alternatieven mogelijkheden bieden om de genoemde kansen te verzilveren, en of de alternatieven daarin verschillen. De concrete uitwerking van duurzaamheidsmaatregelen is onderdeel van de planuitwerkingsfase.

5 Procedures en besluitvorming

Dit hoofdstuk gaat in op de te nemen stappen en besluiten om te komen tot uitvoering van dit project. Verder gaat het in op de m.e.r-procedure en de betrokken partijen bij de besluitvorming.

5.1 De wettelijke procedures om tot een besluit te komen

De MIRT-systematiek, zoals beschreven in paragraaf 1.3.1 en bijlage 4, geeft weliswaar structuur aan het te doorlopen proces, maar komt niet in de plaats van de juridische procedures die eveneens doorlopen moeten worden bij de formele besluitvorming over het project.
Het project anticipeert op de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die naar verwachting in 2021 in werking zal treden. Het uiteindelijke projectbesluit zal onder deze wet genomen worden. Daarom is ervoor gekozen om voor dit project alvast de benodigde stappen te nemen om onder deze wet tot een Projectbesluit onder de Omgevingswet te komen. Deze stappen bestaan uit:

Stap 1 verkenningsfase:
- Publiceren Startbeslissing
- Publiceren Kennisgeving Participatie
- Publiceren Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het MER
- Zienswijzen op deze drie documenten
- Advies van de onafhankelijke Commissie m.e.r. op de NRD

Stap 2 verkenningsfase:
- Opstellen en publiceren Ontwerp Voorkeursbeslissing
- Publiceren milieueffectrapport deel 1 (behorend bij de Voorkeursbeslissing)
- Zienswijzen op Ontwerp-Voorkeursbeslissing
- Advies van de Cie-m.e.r. op het milieueffectrapport deel 1 (planMER)
- Publiceren Voorkeursbeslissing

Stap 3 planuitwerkingsfase:
- Opstellen en publiceren NRD (voorliggende Notitie)
- Opstellen en publiceren Ontwerp Projectbesluit
- Publiceren milieueffectrapport deel 2 (projectMER, behorend bij projectbesluit)
- Publiceren overige onderbouwing Projectbesluit
- Zienswijzen op het Ontwerp Projectbesluit

Stap 4 planuitwerkingsfase
- Publiceren Projectbesluit
- Bezwaar en beroepsprocedure op het Projectbesluit

Wat als de invoering van de Omgevingswet vertraging oploopt?
Mocht het zo zijn dat de Omgevingswet niet tijdig ingevoerd is, zal het project onder de huidige wettelijke procedures uitgevoerd moeten worden. Dat zal in ieder geval een ruimtelijke ordeningsprocedure zijn, al dan niet aangevuld met een projectplan Waterwet wanneer er aanpassingen aan waterstaatswerken noodzakelijk zijn. Ten tijde van het vaststellen van het voorkeursalternatief zal een juridische scan uitgevoerd worden waaruit blijkt welke wettelijke procedures van kracht zijn, ook wanneer de Omgevingswet nog niet ingevoerd is. De stappen behorende bij de verschillende procedures zijn variabel, maar de bovengenoemde stappen van de Omgevingswet dekken de verschillende opties af.

5.2 De (m.e.r-)procedure

In de wet is vastgelegd dat het voor bepaalde activiteiten verplicht is om een m.e.r.-procedure te doorlopen. De procedure voor de milieueffectrapportage dient om het milieubelang een volwaardige plaats te geven. De m.e.r.-procedure is gekoppeld aan het zogeheten moederbesluit. Dit is het besluit dat genomen moet worden om in het project mogelijk te maken. Zoals aangegeven wordt er op dit moment vanuit gegaan dat dit een Projectbesluit onder de Omgevingswet is.
De milieueffectrapportage brengt in kaart welke gevolgen het project heeft voor de in paragraaf 4.4 benoemde thema's. De resultaten van dit onderzoek worden gebundeld in een milieueffectrapport, het MER. De informatie in dit MER zorgt ervoor dat het milieubelang volwaardig kan meewegen wanneer de Voorkeursbeslissing wordt genomen.

Het MER voor het project Oostvaardersoevers wordt in twee delen samengesteld:
- Het eerste deel van het MER, op te stellen in de verkenningsfase, vormt de ondersteuning van te nemen beslissing over welk alternatief de voorkeur heeft, de Voorkeursbeslissing
- Het tweede deel van het MER, op te stellen in de planuitwerkingsfase, vormt de ondersteuning van de uitwerking van het voorkeursalternatief en de te nemen formele besluiten. Het tweede deel van het MER gaat onder andere in op de wijze waarop maatregelen het milieu beschermen (hoe)

De inhoud van beide delen ligt bij het uiteindelijke juridische besluit ter inzage.

De onafhankelijke Commissie voor de m.e.r. geeft een advies over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en zal beide delen van het MER toetsen.

5.3 Betrokken partijen

Om de diverse maatregelen goed in te passen in de omgeving met maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak worden vele verschillende partijen gedurende het project geïnformeerd en geraadpleegd. In onderstaande opsomming is aangegeven wie welke rol heeft:

- **Initiatiefnemer**
  De initiatiefnemer is een particulier of overheidsinstantie die het voornemen heeft een activiteit te ondernemen. Voor het project Oostvaardersoevers en bijbehorende m.e.r.-procedure zijn dit Rijkswaterstaat en de provincie Flevoland
- **Bevoegd gezag**
  Het bevoegd gezag is de overheidsinstantie die bevoegd is om over het voornemen van de initiatiefnemer een besluit te nemen. Voor de voorkeursbeslissing en het MER zijn dit de ministers van IenW en LNV
- **Commissie voor de milieueffectrapportage**
  Het bevoegd gezag (IenW en LNV) vraagt de landelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie m.e.r.) advies te geven over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), bij de vaststelling van het concept voorkeursalternatief met bijbehorend planMER aan het einde van de verkenning, en bij de ter inzage legging van het projectMER bij het ontwerpbesluit in de planuitwerking
- **Overige betrokken bestuurlijke organen en wettelijke adviseurs**
  Onder betrokken bestuurlijke organen worden die partijen bedoeld die in de procedures worden geraadpleegd en die niet zijn betrokken als bevoegd gezag. Dit zijn de provincie Flevoland, de gemeenten Almere en Lelystad en Waterschap Zuiderzeeland. Daarnaast zijn dit de stuurgroep PAGW en de stuurgroep Markermeer-IJmeer
- **Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed**
  De rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is betrokken als wettelijk adviseur en zal om advies worden gevraagd op de NRD en het MER
- **Insprekers**
  In de m.e.r.-procedure is aangegeven dat een ieder recht heeft op inspraak in de vorm van het indienen van een zienswijze tijdens de procedure. Degenen die tijdens de procedure van dit recht gebruik maken zijn de insprekers. In paragraaf 1.4 is aangegeven hoe gereageerd kan worden.
  Bij de verkenning mag iedereen mogelijke oplossingen aandragen voor de beschreven opgave. Degene die dit doet, kan het bevoegd gezag vragen om daarover advies te vragen aan een onafhankelijk deskundige
- De overige betrokkenen krijgen tevens gelegenheid reactie in te dienen op de NRD en het MER bij de ter inzage legging van het ontwerp-voorkeursalternatief

Bijlage 1 Bronnen

Commissie m.e.r., 8 maart 2019. Advies beoordelingskader doelbereik voor de Programmatische Aanpak Ecologie Grote Wateren.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en LNV, Januari 2018, Ontwikkelingsperspectief Grote Wateren

Rijkswaterstaat, november 2019, Startbeslissing MIRT verkenning Oostvaardersoevers

Universiteit van Amsterdam, 2019, Het belang van natuurlijke en kunstmatige land-water overgangen voor het functioneren van moeras- en meerecosystemen. Een literatuurstudie als voorbereiding op het ontwerp van de Oostvaardersoevers.

Van Eesteren Leerstoel Frits Palmboom, december 2016, 10 Gouden Regels voor het IJsselmeergebied

Bijlage 2 Beleidskader, wet- en regelgeving

Vanuit wetgeving en beleid zijn er diverse randvoorwaarden, uitgangspunten en aandachtspunten van toepassing waar rekening mee moet worden gehouden in de Verkenning en (later) bij de planuitwerking. In tabel 1 zijn de wetten en beleidsstukken opgenomen die van belang zijn bij de keuze voor onderzoeksalternatieven en (in de volgende fase) de keuze voor het voorkeursalternatief.

Beleidsstuk (status) Europees	Doel	Waarom relevant
Europees Kaderrichtlijn Water (KRW) (vastgesteld, 2000)	De KRW is een Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen.	In het project moet rekening worden gehouden met de KRW die de richtlijnen voor de waterkwaliteit in het projectgebied voorschrijft.
Natura 2000 (Vogel- en Habitatrichtlijn) (vastgesteld, 1992)	Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In Natura 2000-gebieden worden bepaalde diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden.	Het hele plangebied is Natura 2000 gebied. Hierdoor gelden voor het projectgebied de Europese richtlijnen van het Natura 2000 netwerk.
Hoogwaterrichtlijn (vastgesteld, 2007)	Richtlijn die ervoor zorgt dat overstromingsrisico's in kaart worden gebracht en dat landen beter kunnen samenwerken om overstromingsrisico's te beheersen.	In het project worden mogelijk aanpassingen gedaan aan dijken in het projectgebied. Hierbij moeten de overstromingsrisico's in kaart worden gebracht.
Viswaterrichtlijn (vastgesteld, 1978)	Betreffende de kwaliteit van zoet water dat bescherming of verbetering behoeft ten einde geschikt te zijn voor het leven van vissen	Geldt ook voor het zoetwatersysteem en de vispopulaties in het projectgebied
Verdrag van Malta (Valletta) (vastgesteld, 1992)	De bescherming van archeologisch erfgoed.	Kan van toepassing zijn op het projectgebied.

Beleidsstuk (status) Nationaal	Doel	Waarom relevant
Waterwet (vastgesteld, 2009)	Wet met regelgeving over het beheer en gebruik van watersystemen in Nederland en over waterveiligheid.	Het projectgebied, met bijbehorende watersystemen (Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen) en de Oostvaardersdijk valt binnen het gebied waar de wet van toepassing is.
Nationaal Waterplan 2016-2021 (vastgesteld, 2015)	Het Nationaal Waterplan beschrijft de hoofdlijnen, principes en richting van het nationale waterbeleid in de periode 2016-2021, met een vooruitblik richting 2050.	Het nationaal waterbeleid is direct van invloed op het project. Het bevat o.a. beleid op het gebied van waterveiligheid en waterkwaliteit.
Programmatisch Aanpak Grote Wateren (PAGW) (vastgesteld, 2018)	Verbetering van de ecologische waterkwaliteit. Realiseren van toekomstbestendige grote wateren in Nederland	Het Markermeer valt binnen het PAGW, en het project Oostvaardersoevers valt ook onder de PAGW.

Beleidsstuk (status) Nationaal	Doel	Waarom relevant
Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM) (vastgesteld, 2013)	Voor het Markermeer-IJmeer is het toekomstperspectief een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES), waardoor een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving ontstaat met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden.	Het Markermeer is onderdeel van het projectgebied. Doelstellingen en afspraken uit de RRAAM hebben betrekking op het projectgebied.
Wet ruimtelijke ordening (vastgelegd, 2018)	De wet regelt hoe de ruimtelijke plannen van het rijk, provincies en gemeenten tot stand komen.	In de wet ruimtelijke ordening wordt beschreven hoe de gebiedsontwikkeling in het projectgebied tot stand kan komen.
Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) (vastgelegd, 2018)	Het Barro voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid. Het bevat regels die de beleidsruimte van andere overheden ten aanzien van de inhoud van ruimtelijke plannen inperken, daar waar nationale belangen dat noodzakelijk maken.	Het Barro voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid. Dit heeft ook betrekking op het projectgebied.
Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR, 2012)	In de SVIR schetst het Rijk ambities van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid voor Nederland in 2040.	Hierin worden ook de doelen voor het waarborgen en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit beschreven. Dit wordt o.a. beschreven voor milieukwaliteit, waterveiligheid en natuur. Onderwerpen die een rol spelen in dit project.
Wet natuurbescherming (vastgesteld, 2017)	Hierin zijn de internationale verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn verwerkt.	De internationale verplichtingen in deze wet zijn ook van toepassing omdat het projectgebied Natura2000 gebied is.
Deltaprogramma 2019 (vastgesteld, 2018)	Het doel is dat de waterveiligheid, de zoetwatervoorziening en de ruimtelijke inrichting in 2050 klimaatbestendig en water robuust zijn, zodat ons land de grotere extremen van het klimaat veerkrachtig kan blijven opvangen.	In het project moet rekening gehouden worden met de waterveiligheid, omdat er mogelijk dijken worden aangepast. Daarnaast kan het deltaprogramma helpen bij het realiseren van een klimaatbestendig plan.
Omgevingswet (aangenomen in de Eerste Kamer in 2016. Treedt waarschijnlijk in werking in 2021)	De wet bevat alle regels voor ruimtelijke projecten. De wet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving.	De regels in de wet hebben betrekking op de ruimtelijke aanpassingen en ontwikkelingen in het project. Als deze wet in werking treedt, gaat deze veel van de in deze tabel genoemde wetten vervangen. In het project wordt al in de geest van de Omgevingswet gewerkt (met name participatie).
Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	Gemeenten, provincies en het Rijk worden verplicht om een omgevingsvisie op te stellen vanuit de nieuwe Omgevingswet. Met de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland.	Beleidskeuzes voor een duurzame ontwikkeling van het leefgebied en een toekomstbestendig landelijk gebied worden gegeven. Heeft ook betrekking op het projectgebied.
Nationaal Waterprogramma 2021-2027	Het Nationaal Waterplan geeft het integrale kader voor het waterbeleid van het Rijk voor een periode van 6 jaar. In dit plan staan de hoofdlijnen, de principes en de richting zijn van het nationale waterbeleid en het beheer van de rijkswateren.	Een deel van het projectgebied ligt in Rijkswateren.

Beleidsstuk (status) Nationaal	Doel	Waarom relevant
Ontgrondingenwet (vastgesteld, 1965)	De Ontgrondingenwet regelt het winnen van zand, grind, klei en andere materialen uit de Nederlandse bodem	Binnen het project zullen er afgravingen uit de bodem plaatsvinden. Daarvoor kunnen vergunningen nodig zijn.
Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren 2016-2021 (Bprw, in werking getreden in december 2015)	Beschrijven van het beheer van de rijkswateren en vertalen van het Nationaal Waterplan 2016-2021 en de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte naar beheer en onderhoud van de rijkswateren.	Een deel van het projectgebied ligt in Rijkswateren. In het Bprw zijn ook beheer- en ontwikkelopgaven benoemd voor dit deel van het Markermeer.
Beheerplannen Natura 2000-gebieden Markermeer-IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen, Rijkswaterstaat en Provincie Flevoland	Samen met betrokken partijen bepalen welke maatregelen nodig zijn om de Natura 2000-doelen te behalen en deze maatregelen vast te leggen.	In de beheerplannen zijn verschillende maatregelen benoemd die relevant zijn voor dit project.
Peilbesluit IJsselmeergebied (2018)	Om de zoetwatervoorraad in het IJsselmeergebied op peil te houden, is een nieuw flexibel peilbesluit ingevoerd. Dit houdt in dat in het IJsselmeer, Markermeer en het IJmeer een zomerpeil wordt gehanteerd met een bandbreedte tussen NAP -0,10 m en NAP -0,30 m. In het gehele IJsselmeergebied verandert van 1 oktober tot 1 maart het peilbeheer niet.	Voor de watergerelateerde natuur in het projectgebied is het relevant welk peil wordt gehanteerd.

Beleidsstuk (status) Provinciaal	Doel	Waarom relevant
Omgevingsprogramma Provincie Flevoland (vastgesteld, 2019)	Hierin staat beschreven wat het te voeren beleid is en welke maatregelen er worden genomen om te zorgen voor een goede leefomgeving.	Hierin staat o.a. het beleid beschreven voor de ontwikkeling van een robuust watersysteem in het projectgebied.
Omgevingsvisie Flevoland – FlevolandStraks (vastgesteld, 2017)	Geeft de langetermijnvisie (tot 2030) van de provincie Flevoland op de toekomst van het gebied.	Doelstellingen voor een duurzame ontwikkeling van het leefgebied worden gegeven. Heeft ook betrekking op het projectgebied.
Omgevingsverordening Provincie Flevoland (vastgesteld, 2019)	Hierin zijn alle regels vastgelegd die de provincie hanteert op het gebied van o.a. wegen, water, milieu, bodem, natuur, wonen en ruimte	In het project moet rekening worden gehouden met de regels uit de verordening. Bijvoorbeeld op het gebied van watersystemen, NNN en natuurbescherming
Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen (adviesrapport, 2018. Provincie Flevoland en Staatsbosbeheer)	Advies aan de provincie over het beheer van de Oostvaardersplassen	Advies over de belangen van, en het beheer van de Oostvaardersplassen. Het rapport zou bij kunnen dragen aan de projectplannen om het gebied ecologisch robuust te houden/maken.
Natuurbeheerplan Flevoland 2020 (vastgesteld, 2019)	In het plan beschrijft de provincie de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor het beheer van natuurgebieden, landschapselementen en voor agrarisch natuurbeheer inclusief groenblauwe diensten in de provincie	De beleidsdoelen voor het beheer van de natuurgebieden in het projectgebied worden in dit natuurbeheerplan beschreven.
Ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land (vastgesteld, 2019)	Visie op de ontwikkeling van dit nieuwe nationale park door de betrokken partijen	Het project Oostvaardersoevers levert een bijdrage aan de realisering van de ambities.

Beleidsstuk (status) Lokaal	Doel	Waarom relevant
Omgevingsvisie Almere (vastgesteld, 2017)	Deze omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen voor het gehele grondgebied van de gemeente Almere en heeft betrekking op alle aspecten van het gemeentelijk ruimtelijk beleid. Het moet noodzakelijke en gewenste ontwikkelingen stimuleren en de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving borgen.	Een deel van het projectgebied valt binnen het grondgebied van de gemeente Almere (Lepelaarplassen).
Groenzone Noorderplassen-De Vaart en Oostvaardersbos (onherroepelijk, 2016)	Actualiseren van bestemmingsplan voor het gebied van de Noorderplassen, de Lepelaarplassen, de eilanden, het Vaartsluisbos, het Wilgenbos en Wilgeneiland, de groenzone De Vaart, het Oostvaardersbos en het gebied bij De Blocq van Kuffeler	Het projectgebied valt (deels) binnen het bestemmingsplan gebied.
Structuurvisie Lelystad 2023 (vastgesteld, 2014)	Actualisatie van het uit 2005 daterende 'Structuurplan Lelystad 2015'. De visie richt zich op het beheer van de bestaande stad. Het bevat beleidsuitgangspunten en vormt een leidraad om Lelystad klaar te maken voor de toekomst.	Het beschrijft de waarde van de Oostvaardersplassen en de mogelijkheid voor natuur en recreatie.
In het plangebied van Oostvaardersoevers zijn van kracht: • Groenzone Noorderplassen-De Vaart en Oostvaardersbos (2016); dit bestemmingsplan omvat het deel van het plangebied in Almere rondom de Lepelaarplassen, het Vaartsluisbos en het gemaal De Blocq van Kuffeler. Het grootste deel van het plangebied heeft de bestemming Natuur; • Noorderplassen Oost en West (2014); dit bestemmingsplan omvat het deel van het plangebied de Noorderplassen. Het grootste deel van het plangebied heeft de bestemming Natuur; • Bestemmingsplan Lelystad Luchthavencontouren (2017); dit bestemmingsplan omvat het deel van het plangebied tussen Almere en Lelystad. Het plangebied ligt in 'vrijwaringszone - Luchtvaart 3'. In deze zone mogen geen hoge gebouwen worden gebouwd. • Beheersverordening IJsselmeer, Markermeer, Oostvaardersplassen (2013); deze beheersverordening omvat het deel rondom de Oostvaardersplassen tussen Almere en Lelystad. In de beheersverordening is het bestaand gebruik vastgelegd. Voor werkzaamheden/ingrepen is in de meeste gevallen een omgevingsvergunning nodig. • In de omgeving ervan gelden verschillende bestemmingsplannen in Almere en Lelystad zoals: – Agrarisch gebied Buitenvaart (2017) – Sieradenbuurt en Stripheldenbuurt (2018) – Hollandse Hout (2017) – Lelystad Haven (2013) – Almere Pampus en Markermeer (2017)	Maken ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en/of is het bestaande gebruik juridisch vastgelegd.	Het project moet rekening houden met (ruimtelijke) ontwikkelingen die in vigerende bestemmingsplannen mogelijk worden gemaakt. Als bepaalde maatregelen niet passen binnen het gelde bestemmingsplan, is een bestemmingsplanwijziging nodig.

Beleidsstuk (status) Lokaal	Doel	Waarom relevant
Kustvisie Lelystad 2030 (2020)	Visie op de ontwikkeling van de kust, is een bouwsteen voor de op te stellen Omgevingsvisie	Het projectgebied valt binnen de 'scope' van de Kustvisie.

Beleidsstuk (status) overig	Doel	Waarom relevant
Panorama Markermeer-IJmeer, Stuurgroep Markermeer-IJmeer, 16 mei 2018	Het Panorama biedt een aantal principes voor de verdere ontwikkeling van het gebied naar een Toekomst Bestendig Ecosysteem. Hierdoor kan het Panorama helpen het verhaal over de toekomst van het Markermeer-IJmeer te vertellen, kansen die zich aandienen te benutten en ontwikkelingen een maatschappelijke meerwaarde te geven.	De benoemde ontwikkelperspectieven vormen een van de uitgangspunten voor dit project.
Waterbeheerplan 2016 -2021, Waterschap Zuiderzeeland (vastgesteld 2015)	In het waterbeheerplan staan de doelen en maatregelen die Waterschap Zuiderzeeland neemt om te zorgen voor waterveiligheid, voor voldoende water en voor schoon water.	De doelen en maatregelen in het waterbeheerplan zijn van toepassing op de wateren in het projectgebied.
Beleidsplan 2019-2025 stichting Het Flevo-landschap (vastgesteld 2014)	De natuur en het landschap in Flevoland (be)leefbaar maken en houden en zorgen voor het beheer en de ontwikkeling van de natuur in de provincie.	De doelstellingen en visie in het beleidsplan hebben betrekking op het plangebied omdat het binnen de provincie Flevoland ligt.
Waterakkoord voor Flevoland (RWS-,Waterschap-,Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland)	De drie partijen hebben de afspraken over het waterbeheer binnen en buiten de polders op elkaar afgestemd, zodat wonen, werken, recreatie en natuur optimaal is.	De afspraken in het waterakkoord zijn van toepassing op het plangebied omdat het in de provincie Flevoland ligt.
Peilbesluiten Hoge en Lage Vaart	De Hoge en Lage Vaart zijn kanalen tussen het Ketelmeer en het Markermeer bij Almere. De peilbesluiten zijn er op gericht de streefpeilen voor de oppervlaktewateren vast te leggen.	De benoemde streefpeilen zijn van toepassing op het plangebied.
Keur Zuiderzeeland, vastgesteld 2 februari 2019 en de legger Waterkeringen van Waterschap Zuiderzeeland	Het doel van de Keur is om de waterstaatswerken veilig te stellen, zodat in Flevoland veilig onder zeeniveau gewoond kan worden en er schoon en voldoende water in de sloten en tochten is.	De regels in deze Keur zijn van toepassing op het plangebied.
Samenwerkingsovereenkomst waterplanten in het zuidelijk IJsselmeergebied (2019), tussen verschillende partijen o.a. provincies Noord-Holland en Flevoland en RWS	De komende 5 jaar tot een structurele oplossing komen voor de waterplantenproblematiek in het zuidelijk IJsselmeergebied waarbij de belangen van natuur en waterrecreatie in balans zijn.	Het projectgebied valt binnen de 'scope' van deze samenwerkingsovereenkomst.

Beleidsstuk (status) overig	Doel	Waarom relevant
10 Gouden Regels voor het IJsselmeergebied - Van Eesteren Leerstoel Frits Palmboom (2016)	De 10 Gouden Regels zijn aansporingen om bepaalde karakteristieken van het IJsselmeergebied te beschermen, behouden, versterken, ontwikkelen of te transformeren. De aansporingen zijn handzame ontwerpprincipes, maar ze zijn niet directief. Ze gelden in principe voor het hele IJsselmeergebied, maar laten ook lokale differentiatie toe.	Het projectgebied ligt in het IJsselmeergebied en de genoemde regels zijn daarom ook van toepassing in dit project.

Tabel 1: Relevante wetgeving en beleid voor het Oostvaardersoevers project

Bijlage 3 Toponiemenkaart

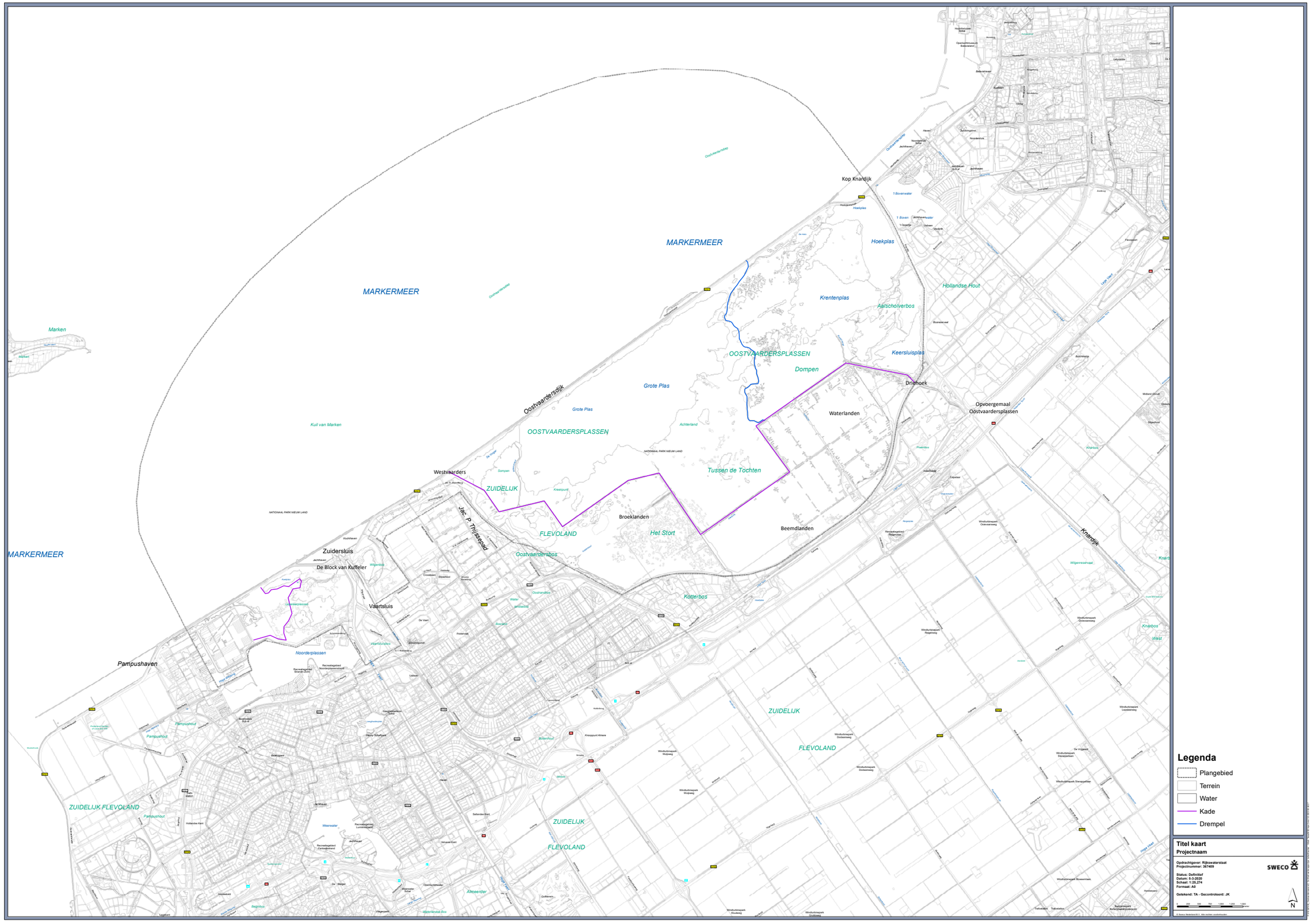

Bijlage 4 MIRT-systematiek

Stap voor stap wordt gewerkt aan de uiteindelijke aanleg van het project Oostvaardersoevers. Om de goede maatregelen te selecteren, de juiste stappen te doorlopen en zorgvuldige besluiten te nemen, wordt gewerkt volgens de spelregels uit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, het MIRT (figuur 5.1). De essentie van de MIRT-systematiek is dat betrokken partijen hun krachten bundelen en gezamenlijk, via transparante keuzes - 'trechterend' - toewerken naar een uitvoerbaar project. De MIRT-systematiek geeft structuur aan dit proces door er stappen in aan te brengen en door de daarbij behorende mijlpalen te benoemen.

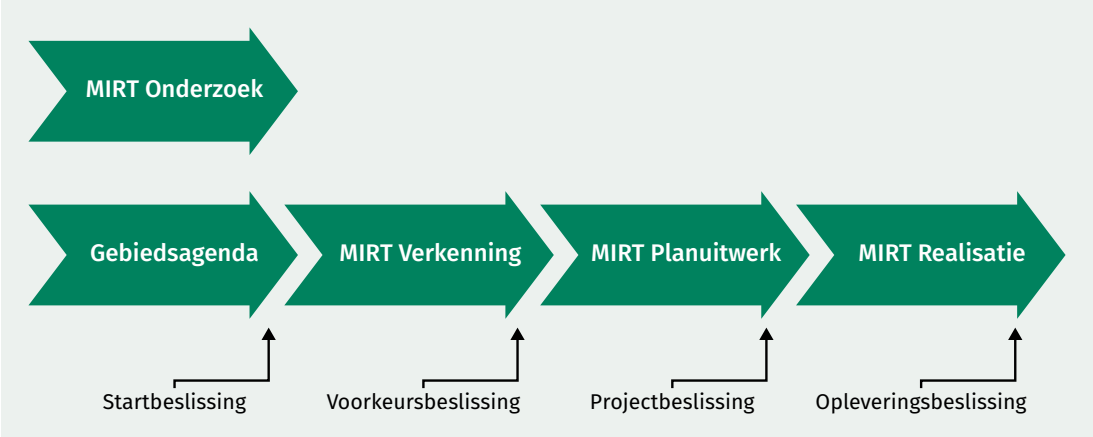

Figuur 5.1 De MIRT-systematiek om via verkenning en planuitwerking tot realisatie te komen

Startbeslissing

Een MIRT-Verkenning start altijd met een zogenaamde Startbeslissing. De Startbeslissing beschrijft voor welk probleem een verkenning wordt gestart en legt vast welke oplossingsrichtingen onderzocht moeten worden.

De Startbeslissing voor deze Verkenning heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat in november 2019 genomen.

Preverkenning ecologie IJsselmeergebied

Voorafgaand aan de Verkenning Oostvaardersoevers heeft een preverkenning voor het gehele IJsselmeergebied plaatsgevonden. Hieruit zijn de algemene doelen voor het gehele IJsselmeergebied bepaald en specifieke gebieden (waaronder Oostvaardersoevers) voortgekomen. De gebiedsdoelen sluiten aan bij het algemene doel én de lokale omstandigheden én de lokale wensen en ontwikkelingen. De maatregelen sluiten aan op de lokale doelen en dragen bij aan de doelen van het totale IJsselmeergebied.

De preverkenning IJsselmeergebied leverde de ecologische bouwstenen voor twee belangrijke processen: de Gebiedsagenda IJsselmeergebied 2050 en de Verkenning Grote Wateren. Begin 2017 stonden beide processen voor de vraag om een uitwerking van de ecologische opgave en maatregelen te leveren. Daarop is besloten om deze twee processen samen te voegen tot één preverkenning die zowel input levert voor de Verkenning Grote Wateren als de Gebiedsagenda IJsselmeergebied 2050.

Uit de Verkenning Grote Wateren is een lijst met 33 maatregelen voor grote wateren gekomen. Hiervan zijn er veertien gekozen die tot en met 2032 de voorkeur krijgen in de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), waar het project Verkenning Oostvaardersoevers onderdeel van is.

Verkenning

In de verkenningsfase zoeken de partijen naar effectieve oplossingen voor de opgaven. Het resultaat van deze verkenning is de voorkeursbeslissing: een goed onderbouwde keuze voor de beste oplossing, de juridische route voor het vervolgtraject en de financieringswijze. Zoals aangegeven in paragraaf 1.3 en figuur 5.2 is de verkenning opgeknipt in twee fasen, de creatieve fase waaruit de in hoofdstuk 3 gepresenteerde onderzoeksalternatieven zijn voortgekomen en de analytische fase. Deze NRD markeert het einde van de creatieve fase.

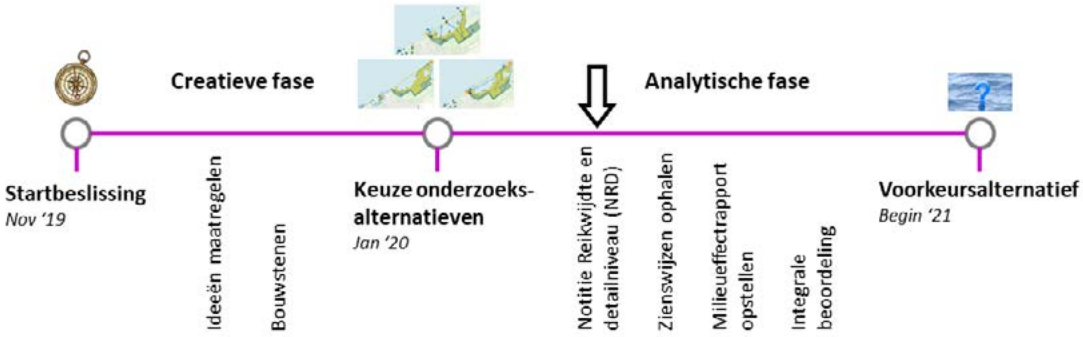

Figuur 5.2 Creatieve en analytische fase Verkenning Oostvaardersoevers

In de analytische fase worden via verschillende onderzoeken, waaronder een milieueffectrapportage (MER), de effecten en het doelbereik van de onderzoeksalternatieven in beeld gebracht. Tevens wordt een inschatting gemaakt van de kosten voor de realisatie.

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken kan een oplossing worden gekozen, het zogenaamde voorkeursalternatief (VKA). Het VKA wordt waarschijnlijk samengesteld uit de kansrijke elementen van de onderzoeksalternatieven en hoeft niet één op één overeen te komen met een van de onderzoeksalternatieven. Dit betekent ook dat maatregelen - na onderzoek - beargumenteerd kunnen afvallen.
De minister van IenW legt in samenspraak vast in een Voorkeursbeslissing. Dit doet de minister van in samenspraak met de minister van LNV en de betrokken partijen. Voorafgaand worden de betrokken stuurgroepen, PAGW en Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied, betrokken.

Planuitwerking

In de planuitwerking wordt het voorkeursalternatief in meer detail uitgewerkt en worden de (formele) documenten opgesteld die nodig zijn om het project te realiseren waaronder het project-MER en de vergunningen. Tevens wordt het besluit juridisch vastgelegd. Op dit moment is het nog niet zeker wat dit juridisch besluit is - zie onderstaand kader. Aan het einde van deze fase wordt besloten om het project daadwerkelijk te realiseren. Dit besluit heet de projectbeslissing.

Realisatie

In de realisatie wordt het project daadwerkelijk buiten uitgevoerd. De realisatie eindigt met een opleverbeslissing. Na gereedkomen van het project monitort het bevoegd gezag de aanzienlijke milieueffecten van de uitvoering van het project waarbij zo veel mogelijk gebruik gemaakt wordt van bestaande monitoringsinformatie. De resultaten van de monitoring worden door het bevoegd gezag elektronisch beschikbaar gesteld. Het bevoegd gezag neemt, als dat naar zijn oordeel nodig is, passende maatregelen om onvoorzien opgetreden nadelige milieueffecten zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Colofon

Dit is een uitgave van:
Rijkswaterstaat en provincie Flevoland

Contact:
Project Oostvaardersoevers
info@oostvaardersoevers.nl
T 0800 - 8002

Datum:
april 2020

Status:
Definitief

Versienummer:
1.0

Samenwerkende partijen: